Ը. ՏԱՐԻ 2154 ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՑ 12 ԱՐԵՒ. 4383–Հ. Տ. 20 ՄԱՐՏ 1891–Ն. Տ. 1 ԱՊՐԻԼ 1891–ՀԻՋՐ. 22 ՇԱԲԱՆ 1308 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

20 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նօրատունկեան-խան

درعلیه‌ده غلطه‌ده نورادونکیان خانده آره‌ولك
غزته‌سی اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան [illegible] ... 160
» » Վեցամսեայ » ... 80
» » Եռամսեայ » ... 40
Գաւառաց » Տարեկան » ... 200
» » Վեցամսեայ » ... 100
Օտար երկիրներէ տարեկան Ֆրանք ... 56
» » Վեցամսեայ » ... 28
[illegible]

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX JOURNAL

ԱԶԳ

ՊԱՅՄԱՆՔ «ԱՐԵՒԵԼՔ» ՕՐԱԳՐՈՅ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՔ

Լրագրոյս Վարչութիւնն որոշած է առաջիկայ Ապրիլ 1 է սկսեալ բաժանորդագինը զեղչել հետեւեալ կերպիւ.

Տարեկան	150	ղրշ.
Վեցամսեայ	75	»
Եռամսեայ	40	»

Գաւառաց համար թղթատարութեան ծախքն է 50 ղրուշ միօրինակ։

ՇԱԲԱԹՕՐԵԱՅ ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ

Յօգուտ ընթերցասիրութեան այս զեղչն ընելով հանդերձ, Լրագրոյս Վարչութիւնն որոշած է աւելի ճոխացնել թերթին պարունակութիւնն, և շաբաթ աւուր թերթը կրկին պարունակութեամբ հրատարակել, Ապրիլի սկիզբէն։ Այս յաւելուածական թերթ պիտի պարունակէ գրական, գիտական և տնտեսական օգտակար նիւթեր։

Շաբաթօրեայ կրկին թերթը պիտի վաճառի 40 փարայի։ Բաժանորդք բան մը չպիտի վճարեն այս բացառիկ թերթին համար։

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ՏԱՌԵՐՆ

Որոշուած է նաեւ ի մօտոյ բոլորովին նորել «Արեւելք»ի տառերը, խոշոր թէ մանր։

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ուրիշ նորութիւն մը որ յուսանք թէ բազմաց կողմէ պիտի գնահատուի՝ սա է թէ ընտիր թուղթի վրայ մասնաւոր տպագրութիւն մը պիտի լինի ա՛յն բաժանորդաց համար որք յանձն առնուն տարեկան երկու օսմ. ոսկի բաժանորդագին վճարել փոխանակ 150 ղրուշի։

ՎՃԱՐՄՈՒՆՔ

Այս նիւթական և բարոյական առաւելութիւններն ընծայելով իւր ընթերցողաց, Լրագրոյս Վարչութիւնն որոշած է այսուհետեւ **ԲՆԱՒ ՉԸՆԴՈՒՆԻԼ** ապառիկ բաժանորդագրութիւն։ Ի Կ. Պոլիս և ի գաւառս, այն բաժանորդք որք մինչեւ **Մարտ** ամսոյ վերջը մեզ չեն հասցներ իրենց պարտուց գումարն՝ **Ապրիլ 1** է անդին թերթ չպիտի ընդունին, առանց բացառութեան։

Կ. ՊՈԼԻՍ, 20 ՄԱՐՏ 1891

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀՆԴԿԱՑԻՆ ՕՐԷՆՔՆԵՐ ԵՒ ԲԱՐՔԵՐ

Հնդկաց ամուսնական օրէնքը բարեփոխող օրինագիծը զոր պատրաստած էր անգլեհնդիկ կառավարութիւնն՝ երկար վիճաբանութենէ ետք՝ օրէնք եղաւ վերջապէս։ Տեղի ունեցած վիճաբանութենէն սա երեք կէտեր որոշ երեւցան. Նախ, հարկ անհրաժեշտ դարձած էր օրինական արգելք դնել «մանկական ամուսնութեանց» չափէն աւելի կանուխ ֆիզիքական յարաբերութեան յանգելուն։ Ուրիշ առթիւ բացատրած ենք թէ հնդիկ մանչեր և աղջիկներ իրենց մանկութեան մէջ կ'ամուսնացուին, բայց սեռական յարաբերութիւններ կատարելու կարող չլինելով տակաւին, կը սպասեն։ Որովհետեւ, ի Պենկալ մանաւանդ, հնդիկ օրէնք մը կայ թէ «պատանի ամուսինք յարբունս հասնելուն պէս իրենց այրական պարտաւորութիւնը պէտք է կատարեն,» մինչեւ 9, 10 կամ 11 տարեկան աղջիկներ իբրեւ կին բռնի կը յանձնուին անպիսի տղաքներու որոց հետ տակաւին գնդակ կրնային խաղալ, բայց ո՛չ ուրիշ աւելի ծանրակշիռ խաղեր, որք մարմնական վնասներ ու աւերումներ կը պատճառեն։ Ողջմտութեան տարրական սկզբունք, բարոյական պարզ նկատողութիւն և բժշկական վկայութիւնք միահաղոյն կը պահանջէին այս չարեաց դարմանն. ուստի նորահաստատ օրէնքը կը պահանջէ որ աղջիկն առնուազն 12 տարեկան պէտք է լինի. իսկ պատանին՝ լիովին յարբունս հասած։

Երկրորդ, սա կէտ եւս երեւցաւ ընդդիմադրաց պատասխաններէն թէ Հնդկաց մեծամասնութիւնն իւր բնածին ողջմտութեամբ արդէն կը զգուշացնէ իւր զաւակները չափազանց կանուխ ամուսնական յարաբերութենէ, բայց անգութ ծնողաց և ստահակ պատանեաց չարութեան սահման մը դնել պէտք էր, մանաւանդ երբ կարծեցեալ նուիրական տրամադրութիւն մը այս չհաս յարաբերութիւնները վաւերացնել կը կարծուէր։

Երրորդ, սա եւս երեւցաւ թէ Հնդկաց ամուսնական օրէնք և սովորոյթք նոյն չեն ամենուրեք։ Առաջնակարգ հնդիկ կրօնաւորներ և կրօնային օրինաց տեղեակ աշխարհականներ վկայեցին թէ Անգլիացւոց հաստատել ուզած օրէնքն հակառակ չէ հնդիկ նուիրական օրէնքին, մինչ ո՛չ նուազ ականաւոր Պենկալի հեղինակութիւնք հակառակը պնդեցին, և Պրահմաններուն և Պենկալի Փունտիթներուն սաստիկ պայքարէն երեւցաւ թէ զաւակներն ամուսնացնելու տարիքին նկատմամբ Հնդիկները բոլորովին համակարծիք չեն, թէեւ ամենքն ալ ըստ կարի կանուխ կարգելու սովորութիւնն ունին։

Ընդդիմադիրք առարկեցին թէ երբ այսպիսի քաղաքային օրէնք մը ենէ սահման դնել ամուսնացելոց տարիքին, դուռ կը բացուի մատնութեանց, ստայօդ ամբաստանութեանց, ոստիկանական քննութեանց և խուզարկութեանց, որք՝ Հնդկաց ընտանեկան յարկին գաղտնիքը բռնաբարելով՝ կրնան թերեւս յուզել ժողովուրդն։ Առ որ պատասխանեցաւ թէ օրէնքն իրաւունք չունի իւր հովանին տարածել ոճրագործութեան վրայ՝ այն թէութեամբ թէ ոստիկանութիւնն իւր պաշտօն կոշտ և թերի եղանակաւ մը կրնայ կատարել։ Նոյն առարկութիւն լսուած էր ժամանակաւ նաեւ Հնդկային Պատժական Օրինագրքին բոլոր այն տրամադրութեանց դէմ որք հնդիկ կանանց գործած կամ անոնց դէմ գործուած յանցանքներու կը վերաբերին։ Այսու ամենայնիւ, ամուսնական խնդրոյ վերաբերող պատժական այս նոր օրէնք կը տրամադրէ թէ ոստիկանութեան վերատեսուչք միայն և ո՛չ թէ պարզ գործակալք և գլխաւոր դատաւորք միայն և ո՛չ թէ անխտիր ամեն դատաւորք պիտի քննեն ամուսնոց տարիքէն ծագում առնող դատերը։

Անգլ. լրագիրք գոհութեամբ կը հաստատեն թէ եւրոպեան կրթութիւն ստացած Հնդիկներն արդէն կարելի եղածին չափ ուշ կ'ամուսնացնեն իրենց զաւակներն։ Որովհետեւ ի Հնդկաստան տիրող սովորութիւնը կարելի եղածին չափ կանուխ ամուսնացնելն է, բարեկիրթ Հնդկաց ըրածն ո՛չ այլ ինչ է բայց եթէ Եւրոպիոյ մէջ ամենէն կանուխ կարգուողներուն հետ նոյն տարիքին մէջ կարգել իրենց զաւակներն։ Օրինակի համար, Հնդկաստանի անգլ. բարձրագոյն դատարանաց միոյն հնդիկ անդամն, երեւելի Պրահման, քաջահմուտ Վէտայական օրինաց, կատարելապէս ուղղափառ ըստ հնդկային գաղափարաց և կատարելապէս բարեկիրթ ըստ անգլիական գաղափարաց, քանի տարիներէ հետէ կրաւորաբար ի դերեւ կը հանէ Հնդկաց ամուսնական օրէնքը, միտքը դրած լինելով թէ իւր աղջիկն ա՛յն ժամանակ պէտք է յարաբերութեան մտնէ իւր ամուսնոյն հետ երբ ֆիզիքական և իմացական կատարեալ չափահասութեան տարիքը թեւակոխէ, և իւր այս մտադրութիւնը կ'իրագործէ առանց կրօնային և ընկերային անպատեհութեանց ենթարկուելու չափազանց կրօնաւէր հնդիկ հասարակութեան մէջ։

Ուրիշ օրինակ. Օքսֆորտի համալսարանին մէջ կ'ուսանին 17 Հնդկաստանցի երիտասարդք, որոց ինն Հնդիկ, թէ՛ Մարաթա և թէ Պենկալի Պրահմանաց ընտանիքներէն։ Երեքը մահմետական են։ Չորսը քրիստոնեայ են,— մին օրիորդ, և երկուքն Եւրոպացւոյ հետ ամուսնացեալ Հնդկաց զաւակներ։ Մին ալ Պարս մ'է կամ Փարսի։ 19էն 31 տարեկան են։ Այս 17էն երկուքն եւեթ ամուսնացեալ են, մին 26 միւսը 29 տարեկան, եւ երրորդն այրի մ'է, 30 տարեկան։ Եթէ ուզէին, այս հնդիկ երիտասարդք, հարուստ ընտանեաց զաւակներ, կրնային կանուխ կարգուիլ. բայց եւրոպեան գաղափարք հնդիկ ընկերութեան բարեկիրթ դասն եւս քան զեւս ետ կը կեցնեն չհաս կամ կանխահաս ամուսնութեանց չարիքէն։

Անոնք այն չարիքն ունին։ Իսկ մեք որ աշխարհի մէկ ուրիշ ծայրն ենք, ո՞չ ապաքէն հակառակ չարիքն ունինք. հոն չափազանց կանուխ կը կարգուին, հոս՝ չափազանց ուշ։ Երանի՜ այն ժողովրդոց և այն անհատից որք այս երկու ծայրերուն միջինը կրցած են գտնել։ Հոն է երջանկութիւնը։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Պերլինի Լօքալ Անցայկէր լրագիրը կը շարունակէ հրատարակել ֆրանսացի երեսփոխանաց նամակներ, որոց կարգ մը հարցումներ ուղղած էր՝ Ֆրանսայի և Գերմանիոյ միջեւ հաշտութեան մը կարելութեան մասին։ Մի քանի երեսփոխաններ պատասխանած են թէ օգտակար չեն համարիր այսպիսի փափուկ խնդրոյ մը վրայ խօսիլ։ Բայց Պ. Տիւկէ տը լա Ֆօքոնրի միապետական երեսփոխանը նոյն զգուշութեամբ չէ պատասխանած. ահասիկ իւր նամակ.

«Պարոն, — Ստացայ նամակն որով պատիւ կ'ընէք կարգ մը հարցումներ առաջարկել ինձ՝ Ֆրանսայի և Գերմանիոյ յարաբերութեանց վրայ։ Կը խոստովանիմ թէ վարանմունք էի ձեզ պատասխանելու կերպին վրայօք, երբ յանկարծ միտքս ինկաւ պատասխան մը զոր Փրուտոն տըւած է Պզանսոնի ազատ-որմնադրաց օթեակն ընդունուելուն առթիւ, երբ կարգ մը հարցումներ առաջարկեցան իրեն, որոց առաջինն այս էր. «Ի՞նչ է մեր առաջին պարտականութիւն առ Աստուած» Փրուտոն պատասխանեց. «Պատերա՛զմ»։

«Ես ալ Փրուտոնի պէս կ'ընեմ. Կը հարցնէք թէ ի՛նչ միջոցաւ Ֆրանսա կրնայ յուսալ օր մը վերջացնել իւր վէճ ձեր երկրին հետ։ Աւա՜ղ, Պարոն, հարկադրեալ եմ ըսել ձեզ. Այդ միջոցն է Պատերազմ։ Կարծեմ պիտի ընդունիք թէ իմ մտածմանս այս քիչ մը բիրտ բայց անկեղծ արտայայտութիւն առաջարկեալ խնդրոյն վրայ երկարաբանութիւնն աւելորդ կը թողու։ Այդ էր եղած նաեւ կարծիքն Պզանսոնի պատկառելի ազատ-որմնադրաց, որք Փրուտոնի առաջին պատասխանէն այնչափ զգածուեցան որ այլ եւս ուրիշ հարցում չկրցան առաջարկել իրեն։»

ԳՈՐԾԵՐՆ Ի ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱ

Փետրուար 5ին պատերազմական նաւ մը Քօքեմպօի (Չիլի) նաւահանգիստին մէջ գրաւեց Պրեզիլէ եկող Ռոժա վաճառականական նաւն, որ երկու հազար տակառաչափ ածուխ բեռցած էր, եւ ծովուն բացերը քաշեց տարաւ զայն, ուր խորհրդարանական նաւատորմը գրաւեց անոր մէջ գտնուած հանքածուխն, որուն կ'երեւի թէ շատ պէտք ունէր։ Անկէ ի վեր Ռոժայէն լուր չկայ։

ԵԳԻՊՏՈՍ

Գահիրէէ կը ծանուցուի թէ նախարարաց խորհուրդն ընդուներ է անգլիական ելմտական խորհրդական Պ. Փալմէրի առաջարկը, Քէնէի եւ սահմանագլխի նահանգաց մէջ կալուածական տուրքը կիսովին զեղչելու մասին։ Այս զեղչումէ յառաջ պիտի գայ Գանձարանին համար տարեկան 120,000 եգիպտական ոսկոյ կորուստ մը. բայց միւս կողմէ ստորին դասի ֆելլահ ժողովրդեան համար մեծ օգնութիւն մ'է։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՍՊԱՌԱԶԻՆՈՒԹԻՒՆՔ

Ռէյխսբօթէ գերմանական լրագիրն իւր յարձակումները կը վերսկսի ռուսական սպառազինութեանց դէմ։ «Ռուսիոյ ռազմական յառաջացումը դէպ արեւմտեան սահմանագլուխ» խորագրին ներքեւ յօդուած մը կը հրատարակէ, հաստատելով թէ Կովկասիայէն յարեւմուտս զինուորական կարեւոր շարժումներ կատարուած են, թէ կովկասեան գունդեր հետզհետէ կը հասնին Աւստրիոյ և Գերմանիոյ սահմանագլուխը, մինչդեռ միւս կողմէ նորանոր գունդեր կը կազմուին ի Կովկասիա։

Գերման թերթը դիտել կուտայ նաեւ թէ վերջին մեծ ռազմափորձերուն մասնակցող ռուս գունդերը չեն վերադարձած երկրին ներսերն, այլ բանակած են ի Լեհաստան, ի Փոտոլիա և ի Վոլհինիա։ Կատարեալ խաղաղութեան ժամանակ, այս երեք նահանգներ կը նմանին պատերազմի ընդարձակ բանակետեղւոյ մը, ուր կը հասնին անընդհատ պահեստի գունդեր, նաեւ Տօնի, Օրէնպուրկի և նոյն իսկ Ուրալի Խազախներ։

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԽՈՀԱՐԱՐԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻ Ի ՓԱՐԻԶ

Մարտ 8|20 ին, ի Փարիզ, Գեղարուեստից Վարժարանին մօտ, ուրիշ տեսակ վարժարան մը բացուեցաւ, ուր «Ֆրանսացի Խոհարարաց Ընկերութիւնն», իւր քաջավարժ դասախօսաց միջոցաւ, պիտի պատրաստէ ո՛չ միայն պարզ խոհարարներ, այլ մանաւանդ «խոհարարութեան ուսուցիչներ՝ վարժապետներ», որք ուրիշ տեղեր կարենան՝ խոհարարական վարժարաններու մէջ՝ ուսուցանել իրենց թանկագին արուեստն։

Արուե՞ստ. այո՛, գեղարուեստի պէս բան մը, և ո՛չ թէ հասարակ արհեստ. զի ո՞չ ապաքէն ճաշակն ալ՝ տեսութեան և լսողութեան նման՝ զգայարան մ'է. Խոհարարութիւնը չէ՞ կրնար միթէ գոհացնել լեզուի կամ քիմքի գեղագիտութիւնն (esthétique), ինչպէս պատկերհանութիւնն աչաց և երաժշտութիւնն ականջի գեղագիտութեան գոհացում կուտան։

Վերջին ժամանակներս մանաւանդ Ֆրանսայի մէջ մեծ կարեւորութիւն կը տրուի խոհարարական արուեստին։ Այս նիւթիս վրայ հրատարակութիւնք կը յաճախեն ամեն ժամանակէ աւելի, ցուցահանդէսներ և մրցումներ կը հաստատուին, խոհարարական ընկերութիւնք կը բազմանան։ Եւ յետոյ, Ֆրանսացի աղջկանց սովորական ուսանելեաց կարգին մէջ, գործնական խոհարարութեան դասընթաց հաստատուած է, «որոց արդիւնքները մեծապէս պիտի գնահատեն ապագայ ամուսիններն այս օրիորդաց», կ'ըսէ Փարիզեան թերթ մը։

Դեռ անցեալ օր ի Սէն Տընի, մերձ ի Փարիզ, հանրային կրթութեան ընդհանուր քննիչ մը մրցանակ կը բաշխէր խոհարարական դասընթացի յաջողագոյն աշակերտուհեաց։ Եւ ի՛նչ մրցանակներ.— Սքանչելի սաներ, պատուոյ փոքրիկ կրակարաններ՝ շողշողուն պղինձէ, որոց վրայ անջինջ տառերով դրոշմեալ էին մրցանակաւոր օրիորդաց անուանք։

Նորահաստատ «Կեդրոնական Վարժարանն» երկու որոշ նպատակներ ունի, զորս պիտի իրագործէ ի ձեռն իւր 18 վարպետաց կամ դասախօսաց և երկու քննչացն. նախ, խոհարարական արուեստի ճշմարիտ դասատուներ կազմել, որք միջնակարգ վարժարաններու արդի անբաւական դասատուաց պակասը պիտի լեցնեն։ Եւ յետոյ, Կեդրոնական Վարժարանի նպատակն է երեկոյեան ձրի և ազատ դասընթացներով արդի խոհարարներուն կերակուր եփել սովրեցնել գործնականօրէն, և հետաքրքիր շատ տանտիկիններ, հարուստ թէ միջին կարգի, պիտի կրնան իրենց սեղանն աւելի հաճելի ընծայելու գործնական միջոցներն ուսնիլ երեկոյին։ Այս ամեն դասախօսութիւնք հրապարակային են։ Դասախօսի համալսարանական ամփիոնին տեղ կայ մեծ սեղան մը՝ կազով ջեռուցեալ տասն երկու մանր հնոցներով։ Ներքը կայ մեծ հնոց մը, ուր հանքածուխը խոշոր կաթսայներ կ'եռացնէ, և ուր մեծ տուներու խոհարարութիւնը կ'աւանդուի։ 150—200 աշակերտք և աշակերտուհիք պիտի ընդունուին կանոնաւոր դասընթացի համար, և ուսուցչի վկայականով պիտի ելնեն։ Երեկոյեան գործնական դասախօսութեան համար այժմէն 100է աւելի խոհարարուհիներ և տանտիկիններ արձանագրուած լինելով, ամենքը մէկէն չպիտի կրնան ընդունուիլ։

ԱՆԳԼԻԿԱՆ ԲԱՐՔԵՐ

Սըր Ուիլեըմ Կորտօն-Քըմինկ, որ ամբաստանուած է իբր նենգիչ կամ գող պաքարա թղթախաղին մէջ, գրպարտութեան դատ բացաւ իւր ամբաստանիչներուն դէմ։ Վերջերս կարգ մը լրագիրներ դատին նկատմամբ սխալ լուրեր հրատարակած լինելով, Սըր Ո. Քըմինկ այդ հրատարակութիւնները նկատեց իբր աննպաստ իւր ձեռնարկած դատին, և Մամլոյ Ընկերակցութիւն կոչուած Գործակալութեան ու Լոնտոնի երեկոյեան լրագրի մը՝ Էքօ՝ դէմ դատ բացաւ։

Անցեալ օր Լոնտոնի քաղաքային դատարանն այս վերջին դատով զբաղեցաւ։ Մամլոյ Ընկերակցութիւնն և Էքօն խոստովանեցան թէ հրատարակած են այդ սխալ լուրեր, բայց անմիջապէս հերքած են, որով եւ յառաջ չեն բերած այն կանխակալ աննպաստ ազդեցութիւն զոր ամբաստանողն իրենց կը վերագրէ։

Ատեանն, իւր դատավճռին մէջ, ըսաւ թէ Մամլոյ Ընկերակցութեան տնօրէնը պատասխանատու է զանազան լրագիրներու հաղորդած սխալ լրոյն համար, բայց որովհետեւ այդ լուրեր անմիջապէս հերքուած էին նոյն իսկ Մամլոյ Ընկերակցութեան կողմէ, հետեւապէս Սըր Ուիլ. Կորտօն Քըմինկի ըսածին չափ ծանր չէին։ Գալով Էքօ լրագրին, դատարանը նկատեց թէ այս լրագիր կրցածն ըրած է մեղմացնելու համար իւր հրատարակած լուրերուն ազդեցութիւնը։

Մամլոյ Ընկերակցութիւնը դատին ծախքերը վճարելու դատապարտուեցաւ, իսկ Էքօ պիտի տուժէ իրեն դէմ բացուած դատին ծախուց կէսը, կէսն ալ ամբաստանողը պիտի վճարէ։

—)(185 (—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԷՄԻԼ ՌԻՇՊՈՒՐ

ԽԵԼԱԳԱՐԸ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՓՐԿՈՒԹԻՒՆ

—Բժիշկն ի՞նչ ըսաւ։

—Վէրքը վտանգաւոր չէ հիմակուհիմայ։

—Ի՜նչ երջանկութիւն, ըսաւ Նուառօ ցնծութեամբ։

Գետնէն ժողված ոսկիները ցուցուց Կապիռօնին և գրասեղանին վրայ դրաւ զանոնք։

—Բայց այդչափ չէ ամենը, ըսաւ, չուզեցի վրան նայիլ. ապահով եմ թէ գրպանը լեցուցած է։

—Հանդարտեցէք, Նուառօ, դեռ ասկից չտարուած բան մը չենք ձգեր իրենց վրայ։

—Պատուհանին մօտէն սա նամակը գտայ։

—Ա՜հ, ըրաւ Կապիռօն։

Նամակը պահարանին վրայ գրուած էր. ուշադրութեամբ զննեց երկուքն ալ։ Պ. Ռուսօի հասցէն այնչափ լաւ գտած են որ նամակը դիտմամբ գէշ գրած ըլլալու են, ըսաւ մտքէն, պէտք էր անոր ուշադրութիւնը գրաւել որպէս զի կարենային զարնել զայն, և այս միջոցը խորհեր են։

Թուղթը դարձուց և ստորագրութիւնը նայեցաւ։

«Մարգիզ» բառը յստակօրէն կը կարդացուէր. բայց ամենէն աղէկ գիր կարդացողն ալ պիտի չգուշակէր թէ այդ բառէն վերջ եկած ճանճի թաթերը «Ատուէն տը Վէռվէն» անունը կը կազմէին։

Կապիռօն գլուխը ցնցեց. և նորէն շրթանցը վրայ երեւցաւ այն եզական ժըպիտը զոր սպունգը քարշտախտակին քըսած ատեն ունեցած էր։

Նամակը գրասեղանին վրայ դրաւ։

Այս միջոցին դռնապանն եկաւ ներս։

—Պ. Կապիռօն, ըսաւ, Պ. Ռուսօ զձեզ կ'ուզէ։

Գործակալը կոմսին սենեակը գնաց։ Թէօտօռ դարձած էր։ Մեծապէս յուզուած, հաւատարիմ ծառայն, զոր Պ. տը Լասէռ տիկին տը Մօնբէռօէն ղրկած էր, պատասխան կը բերէր անկից թէ Կասթօն և տը Շառմէյլ դեռ Բարիզ չէին եկած։

—Լո՛ւր մը չկայ, ըսաւ կոմսը ցաւագին շեշտով մը. տիկին տը Մօնբէռօէ, որուն վրայ յոյս դրած էի, մեզ պէս անզօր է։

Նշան ըրաւ որ Թէօտօռ ու Ֆրանչէսքա դուրս ելնեն։

—Ձեզ կանչեցի, Կապիռօն, շարունակեց, որովհետեւ ձեզ հետ պէտք ունիմ խօսելու. դեռ բաւական ուժով կը զգամ զիս այդ բանին համար, կ'ուզեմ օգուտ քաղել տենդիս վայրկեան մը հանդարտելէն. վաղը, թերեւս քանի մը ժամէն, ալ չկարենամ խօսիլ։

—Հիմայ աւելի գէ՞շ կը զգաք ինքզինքնիդ։

—Ոչ, փառք Աստուծոյ, շատ արիւն կորսնցուցի, կը գուշակեմ հետեւանքն ինչ պիտի ըլլայ։ Ութ օր, գուցէ աւելի պիտի չկրնամ բան մը ընել. լաւ է ուրեմն որ քանի մը գործ մաքրեմ հիմայ. կեանքս ազատեցիք, բարեկամս. ձեր մատուցած ծառայութեան համար երախտագիտութիւնս պիտի յայտնեմ։ Ցոյս չունէի ձեր օգնութեան վրայ, որովհետեւ աւելի ո՛ւշ, ձեր սովորական ժամուն կը սպասէի ձեզ։ Թէ որ ըսելու բան մը ունիք, ըսէք, մտիկ կ'ընեմ. . .

—Կարեւոր բան մը պիտի իմացնեմ ձեզ։

—Ըսէք, շո՛ւտ։

Կապիռօն նախ յայտնեց կոմսին իր կասկածները տիկին Տիւռանի վրայ, և այդ պատճառաւ անոր այցելութիւն մը ընելն։ Ապա պատմեց ամենայն ճշդութեամբ դռնապանուհւոյն հետ իր խօսակցութիւնը։

Կոմսը պառկած տեղէն վեր ելած և բոցաշող աչքերով մտիկ ըրած էր։

—Ա՜հ, ալ բան մը չեմ հասկնար, գոչեց. ամեն բան սուտ է, ոչինչ իրաւ է։ Հրէշայի՜ն, ահե՛ղ բաներ միայն կը տեսնեմ. . . . Խենդենալիք բան է ասիկա։ Տարակուսանքը դանակէն աւելի կը խոցէ զիս. կը խորտակէ, կը սպաննէ զիս։ Մութին մէջ կը մաքառիմ շրջանակի մը մէջ որմէ դուրս չեմ կրնար ելնել։ Ետեւս, աջս, ձախս, անզգամութի՛ւնը կայ։ Ամենուրեք է նա։

Նորէն ինկաւ մահճին վրայ, խուլ հեծիւնով մը։

—Խե՛ղճ հայր, ըսաւ ցած ձայնով Կապիռօն։

ԻԱ

ՈՃԻՐԷՆ ԵՏՔԸ

Պահ մը լռութենէ ետքը,

—Կապիռօն, շարունակեց կոմսը, ըսածնիդ իրօք կարեւոր բան է։ Տեսնենք դուք ի՞նչպէս կը մեկնէք դաստիարակուհւոյն անյայտացումը։

—Կասկածներս գրեթէ ստուգուած են։

—Այդպէ՞ս կը մտածէք։

—Կը մտածեմ թէ այդ կինն օգնած է առեւանգման։ Դեռ չեմ համարձակիր ըսել թէ զձեզ սպաննելու փորձին ալ մեղսակից է, բայց համոզուած եմ որ իր եւ Պ. տը Սանզաքի միջեւ առնչութիւնք կան որ շատ բան ենթադրել կուտան։

Պ. տը Լասէռ քիչ մնաց պիտի նուաղէր։

—Աստուա՛ծ իմ, գէ՞շ վիճակի մէջ էք, ըսաւ Կապիռօն ահաբեկ։

—Ոչ, ոչ, բան չկայ, կ'անցնի, պատասխանեց կոմսը։ Կը կարծէք որ զիս սպաննել ուզողները վարձքո՞վ բռնուած են այդ ոճիրը գործելու համար։

—Այո, եւ դուք ալ կրնաք ստուգել։

—Է՜հ, չեմ ուզեր ծածկել, այո, կը կարծեմ թէ այդ անձերը Սանզաքի դերակոմսին եւ Վէռվէնի մարգիզին հրամանաց կատարողներն են։

—Պ. տը Սանզաքին, այո, բայց մարգիզին, ո՛չ։

—Ինչո՞ւ համար։

—Այդ հարցման պատասխանելէ առաջ, պէտք է որ ամեն բան բացէ ի բաց ըսեմ. Խաբեցի զձեզ, պարոն. բայց պիտի ներէք ինծ, որովհետեւ զձեզ յարգելուս համար է որ լռութիւն պահեցի։ Գիտեմ որ հոս Պ. Բիէռ Ռուսօ կը կոչուիք, Հօսման Պուլվառը՝ Պ. Տըլօռմ, և թէ ատոնցմէ ոչ մէկն է ձեր անունը. գիտեմ որ տիկին Տըլօռմ օրիորդ Օտօռի մայրը չէ. Գիտեմ նաեւ որ օրիորդ Օտօռ աղջիկնիդ է եւ թէ ձեր անունն է Լասէռի կոմս։

—Ո՞րկից իմացաք ատոնք։

—Երկայն կ'ըլլայ հիմայ պատմել ատիկա. բայց կրնամ ըսել որ առաջին անգամ հոս եկած ատենս գիտէի ատոնք։

—Այդչա՞փ է գիտցածնիդ, հարցուց կոմսը ակներեւ անձկութեամբ մը։

—Թէ որ չվախնայի դառն յիշատակներ արթնցնելէ . . .

—Բանէ մը մի վախնաք։

—Պէտք է ըսեմ որ գուշակեցի թէ ինչու, ժամանակաւ, ուզեցիք իմանալ իմ միջոցաւ թէ Սանզաքի դերակոմսը Մանթօն գացեր է Բարիզէն յանկարծ հեռանալով։ Գիտեմ որ Պ. տը Սանզաք . . .

—Գիտէք ի՛նչ է եղած Լասէռի կոմսուհին, հարցուց կոմսը զայն ընդմիջելով։

—Ոչ, պարոն կոմս։

Ծերունին թեթեւցած զգաց ինքզինքը։

—Սանզաքի դերակոմսին համար ի՞նչ պիտի ըսէիք, հարցուց։

—Թէ այդ մարդը ձեր ոխերիմ թշնամին է։

—Գիտեմ։

—Ձեր Պ. Բիէռ Ռուսօ անուամբ հոս պահուիլը գիտէ, եւ օրիորդ Տըլօռմին օրիորդ տը Լասէռ ըլլալն իմացած է։

Լոյս մը ծագեցաւ կոմսին մտքին մէջ։

—Ա՜հ, հասկցայ, հասկցայ, մրմնջեց։

—Այո, ըսաւ Կապիռօն, դերակոմսը կ'ուզէ վրէժ լուծել ձենէ եւ անխնայ կը հարուածէ զձեզ։

—Անզգամնե՛ր, իմ մահս կ'ուզեն . . .

Համոզուած թէ Լասէռի կոմսուհին մեղսակից էր դերակոմսին, խեղճը, շփոթած, խելքը գլխէն գացած, արդարութեամբ չէր դատեր հէք կինը. անոր օրինակելի վարքը տասնեւվեց տարի, անոր տառապանքը, թշուառութիւնը, խոնարհութիւնը, խղճի խայթերը, զղջումը, իր աղջկան համար ըրածներն, ադոնք ամբողջ ջնջուած էին։ Կ'ամբաստանէր իր կինը, եւ իր հոգւոյն մէջ բողոք մը չէր բարձրանար իր դէմ. իր սէրն իսկ, զոր չէր կրցած մարել, կոմսուհւոյն ի նպաստ չէր խօսէր, չէր փորձէր զայն պաշտպանել։

(Շարունակելի)

Ի ՍՈՖԻԱ

Սոֆիայէ կը ծանուցուի թէ Պուլկարական Ազգային Պանքային պաշտօնեայ մը 33,850 ֆր.ի պանքանոտ գողցած է կառավարական յանձնաժողովոյն քննութիւն մը կատարած պահուն. բայց այս պանքանոտք Պանքային կառավարչին և գանձապետին ստորագրութիւնները չէին կրեր, որով արժէք չունին։ Այնու ամենայնիւ, անհաւատարիմ պաշտօնեայն յաջողած է անփորձ վաճառականներու փոխանակել տալ անոնց մէկ մասը։ Գողը բռնուած է, և զինուորական ատենի առջև պիտի դատուի։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն, որ ուրբաթ օրէն ի վեր անձնական տկարութեան պատճառաւ իւր բնակարանը կը գտնուէր ի Մաքրիգիւղ, ապաքինած ըլլալով, երէկ Պատրիարքարան գնաց։

Ն. Ամենապատուութիւն այսօր կը նախագահէ Քաղաքական Ժողովին։

Որոշմամբ Կրօնական Ժողովոյ՝ Ֆէրիգիւղի Տ. Գարեգին քահանան երէկ Ազգ. Հիւանդանոց ղրկուեցաւ, ուր պիտի մնայ ժամանակ մը ապաշխարելու համար։

Երեկի Մոնիթէօր-ի մէջ կը կարդանք.

Նոր տօնացոյցին յառաջ բերած բողոքանաց առջև Ազարեան Գերապայծառ հրաժարած է այդ տօնացոյցն հայ-հռոմէական հասարակութեան գործածել տալու գաղափարէն։

Վենետկոյ Մխիթարեան Տպարանին
Նոր Հրատարակութիւնք

ՊՂԱՏՈՆԻ ՏՐԱՄԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ՄԻՆՈՎՍ

Արդէն քանի մը տարի յառաջ մեծանուն իմաստասիրին երեք տրամախօսութիւնքն հանդերձ հմուտ յառաջաբանով մը հրատարակուած ժամանակ, խոստացած էին Վենետկոյ Մխիթարեանք ի պատեհ ժամու տպագրել նաև ՕՐԻՆԱՑ ԳԻՐՔԸ, նոյն հեղինակին ընտրելագոյն տրամախօսութեանց մին։ Արդ սոյն երկասիրութիւնս այժմ լոյս կը տեսնէ իրենց Տպարանէն, թարգմանութեամբ նախնեաց, յերկրոտասան գիրս. և ուրիշ ճառ մ'ալ ՄԻՆՈՎՍ անուանեալ։

Ցոյն իմաստասիրին բազմապատիկ գործոց մէջէն նախնեաց թարգմանութեամբ առ մեզ հասածներէն վերջինս է այս միակ և անթուական գրչագրի մը վրայէն տպագրեալ, բաղդատեալ ընդ նագրին։

Կըյուսամք թէ Ազգիս բանասիրաց քննութեան արժանի և միանգամայն չահեկան գործ մ'է այս։

Գինն է 6 Փրանք։

ՇԱՐՔ ԸՆՏԻՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆՑ
Վլաս Կառնէօլ
կամ
Անպէտմ Մանկաղոնն
Պատմական Վենետկեան Վէպ
ԺԶ Դարուն
Գինն է Ֆր. 1·25

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ի ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏ

Բարձր. Մեծ-Եպարքոսը, Ծովային գործոց Վսեմ. Նախարարն և Ոստիկանութեան Նախարար Նազըմ պէյ երէկ յաջորդաբար կայս. պալատ գնացին և առին Վեհ. Սուլթանի հրամանները։

Ի Բ. ԴՈՒՌՆ

Բարձր. Մեծ-Եպարքոսն և Արտաքին գործոց Վսեմ. Նախարարն երէկ պահ մը խորհրդակցեցան ինչ ինչ կարևոր խնդրոց վրայ։

—Մաքսային վերատեսուչ Հասան Ֆեհմի փաշա երէկ Բ. Դուռը գնաց և տեսակցեցաւ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին հետ։

—Աւստրիական դեսպանն ու իտալական դեսպանատան գործակատարն երէկ Բ. Դուռն երթալով, յաջորդաբար տեսակցեցան Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին ու Արտաքին գործոց Վսեմ. Նախարարին հետ։

ՕՍՄ. ՀՊԱՏԱԿՔ Ի ՊԵՐԼԻՆ

Վեհ. Սուլթանի ծննդեան տարեդարձին առթիւ, Պերլինի Օսմ. դեսպան Թէվֆիգ փաշա տեղւոյն քաղաքային և զինուորական պաշտօնատարաց շնորհաւորութիւններն ընդունած է։ Պերլինի բոլոր Օսմ. հպատակք այս առթիւ Ն. Վսեմութեան ներկայանալով՝ իրենց առ Օգոստափառ Սուլթանն ունեցած անձնուիրութեանց հաւաստիքն արտայայտեր են։ Վիլհելմ կայսրը իւր մեծարանքներն հաղորդեր է առ Թէվֆիգ փաշա և շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղած է առ Վեհ. Սուլթանն։

Գիշերը, օսմանեան դեսպանատան մէջ փառաւոր հացկերոյթ մը տրուեցաւ։

ՔԻՒՐՏ ԵՒ ԱՐԱԲ ՀԵԾԵԼԱԶՕՐՔ

Մայրաքաղաքս եկող քիւրտ պէյերն երէկ Պոլսոյ կողմն անցնելով, այցելեցին մեծ մզկիթները, շուկան և այլ նշանաւոր վայրերը։

Քիւրտ պէյերն ի մօտոյ Քեազըթխանէի մէջ այլ և այլ մարզանքներ պիտի կատարեն։

Վեհ. Սուլթանը հրամայած է որ քիւրտերէ ու արաբներէ կազմելի Էրթողրուլ կազի հեծեալ գունդերն քրսան և չորս գունդերէ բաղկանան։ Այդ գունդերն դրօշակն երէկ ժառուցուեցաւ Ն. Վեհափառութեան, որ իւր բարձր գոհունակութիւնը յայտնեց։

Այդ գունդերուն մէջ պիտի գրանուին նաև Պաղտատի ու Մուսուլի արաբ Աշիրէթներն և Սիւլէյմանիյէի (Մուսուլ) կողմը գտնուած քիւրտ Աշիրէթները։

Սիւլէյմանիյէի Ճաֆ Աշիրէթի քիւրտերէն հարիւրի չափ ձիաւորք ի մօտոյ մայրաքաղաքս պիտի գան։

Մայրաքաղաքս եկող քիւրտ պէյերու աստ ունենալիք անձնական գործոց կարգադրութիւնն իրենց տեղերէն յանձնարարուած է Նիւլղենկեան էֆէնտիներու։

ՇԱՔԻՐ ՓԱՇԱ

Վեհ. Սուլթանը թանկագին սուր մը շնորհած է Իւր աւագ Ճիկնապահ Շաքիր փաշայի, ի նշան այն բարձր հաճականաց, զոր Ն. Վեհափառութիւն կը տածէ Շաքիր փաշայի նկատմամբ։

ՕՍՄ. ԴԵՍՊԱՆՔ

Արտաքին գործոց Նախարարութիւնը նորանոր հրամանագրեր ուղղած է Վիեննայի, Հռոմի և Աթէնքի օսմանեան նոր դեսպանաց։

ԴԵՍՊԱՆԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆ

Ֆրանսական դեսպան Մոնդէպէլլօ կոմսը կիրակի գիշեր լատինական Զատկի տօնին առթիւ սեղան մը տուաւ, որուն ներկայ էին պապական նուիրակ Տ. Պօնէթի՝ երկու ուրիշ եկեղեցականաց հետ, Օսմ. Պանքայի անօրէն Պ. Լա Ֆիւանդ և տիկին Լա Ֆիւանդ, Վիդալի կոմսն ու կոմսուհին և այլ հրաւիրեալք։ Մոնդէպէլլօ կոմսն, ինչպէս երէկ ծանուցինք, երկուշաբթի օրը աճապարանօք Փարիզ ուղևորեցաւ, որովհետև հեռագիր մը ստացած էր որ կը ծանուցանէր թէ որդին ծանրապէս հիւանդ է։

—Կիրակի գիշեր աւստրիական դեսպանն՝ դեսպանատան և հիւպատոսարանի պաշտօնէից սեղան մը տուաւ։ Ընդհ. հիւպատոս Պ. Քվասէյ նոյն գիշեր տասներկու հունգարացի գրօսաշրջիկներու ի պատիւ սեղան մը տուաւ։

—Ռուսական դեսպանատան առաջին թարգման Պ. Իվանով տասնեւհինգօրեայ արձակուրդով Օտէսա ուղևորեցաւ։

—Անգլ. դեսպանատան առաջին թարգման Սըր. Ա. Սանտիսն կը տառապի ինֆլուէնձայէն, որ ուրեք ուրեք ճարակած է մայրաքաղաքիս մէջ։

—Բեղըրպուրկի ռումանական դեսպանատան առաջին քարտուղար Պ. Սեբրք-Բօլ մայրաքաղաքս փոխադրուած է նոյն պաշտօնով։

ԽԱԼԻՏ ՊԷՑ

Պոլսոյ վերաքննիչ ատենի ընդհանուր դատախազ Խալիտ պէյ անցեալ 1306 տարւոյ իւր գործառնութեանց մէկ վիճակագիրն մատուցած է Դատական Նախարարութեան։ Այս վիճակագրէն երևան ելած ըլլալով Խալիտ պէյի իւր պաշտօնավարութեան մէջ ըրած ջանքերն և ցոյց տուած մասնաւոր եռանդը, Դատական Նախարարութիւնը գոհունակութեան գիր մը ուղղած է նմա։

ՎՍԵՄ. ՌԸՏՎԱՆ ՓԱՇԱ

Ներքին գործոց Նախարար Վսեմ. Միւնիր փաշա և Դատական Նախարար Վսեմ. Րիզա փաշա՝ բարձրաստիճան պաշտօնատարաց հետ Քաղաքապետ Րըտվան փաշայի այցելութեան երթալով՝ շնորհաւորած են Ն. Վսեմութեան վեզիրութեան աստիճանի բարձրացումը։

ՑՈՅՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ֆէնէրի Պատրիարքարանի խառն ժողովոյ անդամներէն Տօքթ. Զօղրաֆօս էֆ.ի, Պ. Պ. Էլէֆթէրիատէսի, Կուրճիի և Տօքթ. Ֆէնէրլիի պաշտօնավարութեան շրջանը լրացած ըլլալով, անոնց յաջորդին ընտրութիւնը կատարելու համար ընտրողական ժողով պիտի կազմուի, որուն անդամք ընտրուեցան այս կիրակի օր այլ և այլ թաղերու յոյն հասարակութեանց կողմէ. Էյրի-գաբու, Էտիրնէ-գաբու, Սալմա-Թօմրուք, Սարմաշըք և Թէքֆուր-Սէրայ և Թօփ-գաբու ընտրեցին երկու պատուիրակ, Պալատ և շրջակայքն՝ երկու, Ղալաթիա՝ երկու, Պէշիկթաշ՝ մէկ, Գուրուչէշմէ և Պէպէք՝ մէկ, Սկիւտար և Եէնի գիւղ՝ երկու, Գում-գաբու մէկ, Սամաթիա՝ երկու։ կը մնան Ֆէնէր և Ճիպալի, որոց ընտրութիւնք պիտի կատարուին վաղը։

Վերոյիշեալ պատուիրակք միանալով Սինոդին և խառն ժողովոյն հետ, պիտի ընտրեն հրաժարեալ չորս անդամոց յաջորդները։

ՀԱՑԻ ԳԻՆԸ

Հաքիքաթ կը ծանուցանէ թէ ձեռնհաս իշխանութեան կողմէ տրուած որոշման մը համաձայն, հացագործներու փուռին մէջ պատրաստուած հացը պիտի վաճառուի 50 փարայի, իսկ Սիմիտճիներու փուռին մէջ պատրաստուած հացն ալ, ըստ սովորութեան 10 փարա պակաս, այսինքն 40 փարայի։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐՔ

Թուրքիոյ և Իտալիոյ միջև վերանորոգելի առևտրական դաշնագրոյն համար կազմեալ յանձնաժողովն երէկ ի նիստ գումարեցաւ ընդ նախագահութեամբ Արտաքին գործոց Նախարարութեան խորհրդական Վսեմ. Ցարութիւն փաշայի։ Բանակցութիւնք թէև աւարտելու վրայ են, սակայն մէկ քանի կէտերու վրայ տակաւին համաձայնութիւն գոյացած չէ և կը յուսացուի թէ յանձնաժողովոյ մէկ քանի նիստերուն մէջ լուծում մը բռնուան։

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ Ս'ԻՊՐԱՅԻԼ

Իպրայիլի օսմ. հիւպատոս Ստեփան էֆէնտի՝ Արտաքին գործոց Նախարար Սայիտ փաշայի ղրկած է իւր վեցամսեայ տեղեկագիրն ի մասին Իպրայիլի նաւային ընդհանուր շարժման և ճարտարագործական ու առևտրական կացութեան։ Ըստ այդ տեղեկագրի, Իպրայիլի նաւահանգստին արտածութիւնը՝ գլխաւորաբար արմտիք՝ կը հասնի 870,000 թօնօի, որուն 5,000ը կը պատկանի Թուրքիոյ և գլխաւորաբար գարի, վարսակ, ցորեն և ձիթապտուղ է։ Ասկից զատ, 10,000 թօնօ ալ զանազան նիւթեր կ'արտածին, ինչպէս ալիւր, լուբիա, բուրդ, պանիր, գինի, կուպր, եղան մորթ, եղջիւր ևն, որոց 2,000ը Թուրքիոյ համար։ Փոխադարձաբար, ներածութիւնք կը հասնին 120,000 թօնօ զանազան տեսակ ապրանքներու, որոց 5,000ը Թուրքիայէն։

Դորգի չըջուն վաճառականները, որք ամեն տարի խմբովին կը դիմէին Իպրայիլ, այս տարի բնաւ չեն երևցած անդ՝ չըջուն վաճառականութեան վերջնական արգելման և Իպրայիլի մէջ արեւելեան մթերանոցի մը հաստատման պատճառաւ։ 136 առագաստանաւ և 544 շոգենաւ մտած են Իպրայիլի նաւահանգիստը՝ 593,952 թօնօ տարողութեամբ։ Դուրս ելած նաւերու թիւն է 704՝ որոց 151ը առագաստանաւ և 553ը շոգենաւ՝ 581,506 թօնօ տարողութեամբ։ Ներս մտնող օսմ. նաւերու թիւն է 103՝ որոց 21ը շոգենաւ՝ 19,438 թօնօ տարողութեամբ. իսկ դուրս ելնող նաւերու թիւն է 114՝ 93ն առագաստանաւ և 21ը շոգենաւ՝ 20,278 թօնօ տարողութեամբ։ Իպրայիլի նաւահանգստին հետ նաւային տեսակէտով յարաբերութիւն ունեցող ութը զանազան տէրութեանց մէջ հինգերորդ կարգը կը գրաւէ Օսմ. կառավարութիւնը։

ՕՍՄ. ԱՐԺԷԹՈՒՂԹՔ

Սիւլէյման Սուտի պէյ և Ժագ Նամիաս պէյ, որք Լոնտոն կը գտնուէին 4 առ 100 տոկոսաբեր օսմ. արժէթղթոց տպագրութեան հսկելու համար, նախընթաց իրիկուն մայրաքաղաքս հասան՝ հետերնին բերելով այդ արժէթղթոց մէջէն կայս. կառավարութեան պատկանեալ մասը։

ՄԱԽՍՈՒՍԷԻ ՊԱՀԱՆՋՔ

Գաւառաց ոմանց վրայ Հէվալէներ ղրկուած էին՝ որպէս զի 1305 տարւոյ հասոյթներով վճարուի 40,000 ոսկի, զոր Ցարութիւն Գարամանեան և Ընկերութիւնը կը պահանջէ Մախսուսէէն, իւր հայթայթած ածուխին ի հաշիւ։ Մախսուսէի վարչութիւնը մինչև ցարդ ո՛չ և է գանձում ստացած չըլլալով, խնդրած է որ վերոյիշեալ պահանջքն ուրիշ եղանակաւ կարգադրուի։ Նախարարաց Խորհուրդը նկատողութեան առած է այս խնդիրը։

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱ

Ինչպէս արդէն ծանուցեցաւ, Երկրագործական Դրամատունը մտադիր է մայրաքաղաքիս շրջակայքը տիպար-ագարակ մը հաստատել, և իւր այս խորհրդոյն իրագործման համար ընտրած է Վսեմ. Օրրահամ փաշայի ընդարձակ ագարակն ի Պէյքօզ։ Գրնման գին որոշուած է 52,000 օսմ. ոսկի։

Կայս. Իրատէ մը հրամայած է կատարել այս կարևոր գնումը։

ԱՂԻ ՄԱՔՍԱԽՈՅՍՔ

Պետական Խորհրդոյ որոշմամբ, աղի մաքսանենգութեանց առթիւ դատաստանի ենթարկուած օտարահպատակները դատաստանը պիտի տեսնուի պարզ դատարանաց առջև։

ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆՔ

Հայ վաճառատան մը նկատմամբ Սաղոնի և Աւեդէի երեկի թիւերով տրըրուած տեղեկութիւնն ստուգուած է։ Սագա եօգուշուի կողմը, Ճ. վաճառատունն, որ տարւոյս սկիզբէն ի վեր մանիֆաթուրայի գործեր սկսած էր ընել, ափիոնի գնոյն տարապայման անկման պատճառաւ դադրեցուցեր է իւր վճարումները։ Պարտուց գումարը տակաւին չիմացանք։

* *

Օտեսայէ մարտ 24 թուով առ Լ. Հէրըլտ ուղղեալ նամակ մը կը հաստատէ երկու շաբաթ յառաջ մեր տուած լուրն Օտեսայի Ռաֆալովիչ տան սնանկութեան վրայ։ Պարոնայք Ռաֆալովիչ Ընկերութեան պարտքն է երկու միլիոն րուպլի. որպէս այն ժամանակ նշանակեր էինք. իսկ գոյքը զոր մեր մէկ միլիոն նշանակեր էինք, թէթև կերպ 600 հազար րուպլի միայն կը հաշուէ։ Կ'ըսուի թէ այս տուն իբրև անանուն ընկերութիւն պիտի վերակազմուի նոյն անուամբ, վաճառականութեան նոյն ճիւղին (արմտիք) պարապելով։ Ց'Օտեսա, որպէս յԱնգլիա, հրեայ վաճառականք միմեանց օգնելու բարի սովորութիւնն ունին։ Ռաֆալովիչ տան կարող անդամք պիտի շարունակեն գործել նոր ընկերութեան մէջ։ Կը վախցուի թէ նախորդ եղանակին աղետալի հետևանաց պատճառաւ ուրիշ վաճառատունք ևս սնանկութեան վիճակի մէջ են յՕտեսա։

ՄԱՀԱՑՈՒՑԱԿ

Անցեալ փետրվար ամսոյն մայրաքաղաքիս մէջ պատահած մահերու վիճակագիրն է հետևեալը.

	այր	կին	գումար
Իսլամ	349	342	691
Քրիստոնեայ	281	202	483
Հրեայ	24	27	51
	654	571	1225

Այս մահերէ 54ը ծաղկախտէ առաջ եկած են։

Անցեալ տարի փետրվար ամսոյն մէջ պատահած մահերու թիւն էր 1110 որոց չորսը ծաղկախտէ, այս տարի 115ի առաւելութիւն մը կայ, այսինքն հարիւրին 10, 36։

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ Ի ԹՈՒՐՔԻԱ

Թ-րքէ իւր երեկի թուով ծանուցած էր թէ Մուտանիա-Պրուսա-Գոնեայի երկաթուղւոյն արտօնատէր Պ. Նակէլմաքէրս յաջողած է դրամատէրաց խումբ մը կազմել և թէ այդ առթիւ հարկ եղած պայմանագիրը մէկ քանի օր առաջ ստորագրուած և փոխանակուած է։

Արդ, այս աւուր Ս-ղ-ն կ'ըսէ թէ Փարիզէն 26 մարտ թուականաւ արժանահաւատ անձէ մը առած մէկ մասնաւոր նամակին և եւրոպական լրագիրներու տեղեկութեանց համաձայն, Պ. Նակէլմաքէրս չէ յաջողած կազմել դրամատէրաց խումբն և հետևաբար, կը յարէ Ս-ղ-ն, Թ-րքէի վերոյգրեալ լուրն ստոյգ չէ։

ԿԱՅԻ ՄԹԵՐԱՆՈՑՔ Ի ՋՈՒՊՈՒՔԼՈՒ

Պոլսոյ Հուգուգի դատարանին Ա. ճիւղն, որ Ջուպուքլուի կազի մթերանոցներուն առթիւ Սամի պէյի և Մոմճեան, Հաճեան ու Սամանճեան տեարց միջև ծագած դատով կ'զբաղի, գործին մէջ հաշուոյ մը կարգադրութեան հարկ տեսած ըլլալով, երկու կողմէն հաշուեքննիչներ կարգուած են։ Սամի պէյի կողմէ հաշուեքննիչ կարգուած է Պետական Խորհրդոյ անդամ Սայիտ փաշա և վաճառական Պ. Վիթալի, իսկ միւս կողմէն՝ Պետական Խորհրդոյ նախագահ Բարձր. Արիֆի փաշա և Ազնեսեան էֆէնտի։

ՀԻՒՏԱՒՏԻ ԴԱՐՄԱՆԸ

Այն բժշկական յանձնաժողովն, որ Սէլանիկցի Տօքթ. Րիֆաթ պէյի՝ հիւծախտի դէմ գտած դարմանը քննելու համար կազմուած էր, թէև անցեալ հինգշաբթի օրուան համար նիստ հրաւիրուած էր, սակայն հրաւիրեալ բժիշկներու մէկ մասն եկած չէր և Րիֆաթ պէյ ևս չուզեց իւր գտած դեղը ցոյց տալ յանձնաժողովոյ անդամոց։ Այս դեղ պիտի տարրալուծուի բժշկական ժողովին կողմէ։

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ԹԱՏՐՈՆ

Պ. Ֆլոտիւս Թատերական խումբ մը կազմել կ'աշխատի, որուն հետ ի մօտոյ մայրաքաղաքս պիտի դառնայ ամրան եղանակին մէջ ներկայացումներ տալու համար Թէբէ Պաշիի ամառնային թատրոնը։ Այս նորակազմ խումբին մէջ կը գտնուին Օր. Վիօլէ, Պ. Մազօթթի, տիկին Սանտուէ Բազար և այլ ծանօթ երգիչք ու երգչուհիք։

Ծովային նախարար Վսեմ. Հասան փաշա երէկ Իտարէի Մախսուսէի գրասենեակը գնաց և պահ մը զբաղեցաւ կարևոր գործոց կարգադրութեամբ։

—Բ. Դրան եպարքոսական պաշտօնատան հանդէպ գտնուած սրճարանը պահականոցի պիտի վերածուի և մօտը գտնուած Թօմրուք անուն շէնքին մէջ եղած պահականոցը անդ պիտի փոխադրուի։

—Երէկ Վառնայէն մայրաքաղաքս եկան տասը տնուոր Րումէլիյի գաղթականք։

—Ճանիկ գաւառին թղթակցութեանց տնօրէն անուանած է Մուսա Հիլմի էֆէնտի, նախկին շրջանաւարտ Միւլքիյէ վարժարանին։ Միլիվրի գաւառակին թղթակցութեանց քարտուղար անուանած է Էտհէմ էֆէնտի։

—Այս տարի Անթալիի մէջ առատ ձիւն և անձրև տեղացած ըլլալով, շատ մը տուներու պատերը փլեր են։ Թաղապետութիւնը դեկտեմբերէն մինչև փետրուարի վերջը փլցնել տուած է 1350ի չափ պատեր, որք վտանգ կ'սպառնային։ Մարդու կորուստ պատահած չէ։

—Անցեալ օր պատմեցինք ռուսական Նաթիմոֆ շոգենաւին և Շիրքէթի 38 թիւ շոգենաւին միջև եղած բախումը։ Արդ, ռուսական շոգենաւային ընկերութեան տնօրէնը, գիր մը ուղղելով Շիրքէթի վարչութեան, վնասուց հատուցում պահանջած է։ Շիրքէթի վարչութիւնն ևս իր կողմանէ հատուցում պահանջելով, ձեռնհաս իշխանութեան դիմած է, որպէսզի երկու շոգենաւուց նաւապետք դատուելով, տրուելիք որոշման վրայ հարկ եղածն ի գործ դրուի։

—Եղեռնագատ ատեանն երէկ մահուան դատապարտեց Ալթը Բարմաքօղլու Վիթան Եօրկի անուն աւազակ մը, որ Պէյքօզի, Կէյպէէի և Շիլէի կողմերը գիւղեր կոխած, աւազակութիւններ ըրած մարդեր սպաննած և կողոպտած մարդերն ալ այլ և այլ կերպիւ տանջած էր։ Շամլը Օղլու և Չէրքէզ Խուրշիտ անուն աւազակաց ընկերն էր։

—Երէկ ժամ 7ին Եէնիմահալլէէն մեկնող Շիրքէթի 22 թիւ շոգենաւէն, Ակիւտարի նաւամատոյցէն կամուրջ եկած պահուն Գրգ Գուլէի առջև ուղևորներէ մին, Գումգափուեցի Օննիկ, ինքզինքը ծովը նետեց, սակայն անմիջական օգնութեանց շնորհիւ ազատուեցաւ։ Կ'ըսուի թէ այդ մարդ մտային խանգարում ունէր։

—Ի Պէյպէք Ասըմ անուն մարդ մը անձնասպան եղած է, հրացան մը պարպելով իւր բերնին մէջ։

—Քաղաքապետութիւնն որոշած էր որ ներկայ մարտէն սկսեալ փողոցներու մէջ շրջուն արհեստաւորք չիլլան։ Արդ, թաղապետական շրջանակաց տնօրէնք խնդրած ըլլալով որ այդ կարգի արհեստաւորաց ոմանց ըստ առաջնոյն արտօնութիւն տրուի, Քաղաքապետութիւնն որոշած է որ, միայն Պոլսոյ շուկային մէջը, Մահմուտ Փաշայի զառիվերն ու Պալըք Բազարը բացառութիւն մը ըլլալով, միւս տեղերու համար արտօնութիւն չտրուի։

—Աֆրիկեան Տրիպոլիս ղրկուած քննիչ յանձնաժողովն, վերջին անգամ իրեն յանձնուած պաշտօնն ևս կատարած ըլլալով, իւր քննութեանց արդիւնքը հեռագրաւ հաղորդած է ձեռնհաս իշխանութեան։

—Մաքսային վերատեսչութիւնը հրահանգ ուղղած է մաքսատանց տնօրէններու, պատրաստել 1305 և 1306 տարւոց մէջ մաքսատունները մտած ապրանքներու մէկ վիճակագիրը։

—Պէյլիք Չէքմէճէի եւ շրջակայից ժողովուրդը ձեռնհաս իշխանութեան դիմելով խնդրած են որ Մախսուսէի վարչութիւնը շոգենաւային երթևեկութիւն մը հաստատէ այդ կողմին համար։

—Սիթէ տը Բերայի (Խրիստաքի Խան) տէրերուն հետ բանակցութեան մտած էին ֆրանսացի դրամատէրք ոմանք՝ 15 տարուան համար վարձելու այդ շէնքը (տարեկան 5000 ոսկւոյ) որ մեծ պանդոկի մը պիտի վերածուէր։ Բանակցութիւնք ելքի մը յանգած չեն սակայն, և կ'ըսուի թէ այս գաղափար ի բաց թողուած է։

—Լիւքսէմպուրկի սրճարանը երկու տարուան համար վարձուած է յոյնի մը կողմէ, տարեկան 450 ոսկւոյ, և նորանոր բարեզարդումներ ըրելով՝ սրճարան, գարեջրատուն և Պուֆֆէ պիտի ըլլայ։

—Մշակ-ի մէջ հրատարակեալ նամակ մը կ'ըսէ թէ գողերու խումբ մը իրեն կեդրոն ընտրած է Աղա-Ճամիի շրջակայ փողոցներն, ուր անցորդներ կը կողոպտուին։ Անցեալ գիշեր Սօլ փողոցին մէջ անցորդ մը, մերկացուեր է իւր հագուստներէն և դողդղալով տուն դարձեր է շապիկով մը զոր չարագործք հաներ էին թողուլ։

—Ըստ տեղեկութեանց Հաքիքաթի, Բերայի Թաղապետութեան եւմտական նախորդ պաշտօնեայ Հագգը պէյ և նախորդ արկղակալ Սէլիմ Սըրրի էֆէնտի, գումար մը իւրացուցած ըլլալով, այս շաբթու պիտի դատուին Պետական Խորհրդոյ Նախնական ատենին առջև։

—Երկրագործութեան տնօրէն Նուրի պէյ Փարիզ ժամանելով իրեն հետ տարած ուսանողներն արձանագրել տուած է տեղւոյն երկրագործական վարժարանին մէջ։

Տես չորրորդ երես ԲՐԷՆԹԱՆԻ մեծ վաճառատանց ծանուցումը։

ԱԶԴ

Արեւելեան երկաթուղեաց երթեւեկութեան ժամանակացոյցին մէջ, զոր հրատարակած ենք այս աւուր թուով, Կ. Պոլսէն Քիւչիւք Չէքմէճէ ուղևորող թիւ 46 կառախումբին մեկնման ժամերը փոփոխուած են։

ԱԶԴ

Արեւելքի հետևեալ թիւ թերթերէն գնել կ'ուզուի, հատն երեք ղրուշի.
1055—1092—1165—1188—1600 և 1607։

Այս թերթերէն ունեցողները կըրնան բերել ի Խմբագրատուն։

ԱԶԴ—Անգլիերէնի քաջահմուտ օրիորդ մը պատրաստ է դասախօսել, թէ տանց և թէ վարժարանաց մէջ, նաև մի քանի գլխաւոր գիտութիւնք, որք են, Թուաբանութիւն, Մարմնամարզութիւն, Բնագիտութիւն և Տիեզերագրութիւն։
Դիմել Արեւելքի խմբագրատունը։ 243

ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ
ԹՈՒՐՔԵՐԷՆԷ Ի ՀԱՅԵՐԷՆ
յօրինեալ
Ի Ս. Մ. ԳԱՍԱՊԵԱՆԷ

Սոյն Թուրքերէնէ ի Հայ բառարանն որ 200 ի մօտ երեսներէ կը բաղկանայ, բառերու յստակ բացատրութեամբն և հազարաւոր օճերովն թէ Ազգ. վարժարանի ուսանողաց և թէ օսմ. լեզուի հետամուտ եղող ամէն դասակարգի ազգայնոց յոյժ պիտանի և օգտակար կրնայ ըլլալ։

Գին 6 ղրուշ։

Դպրոցաց համար մասնաւոր զեղչ։

Կը վաճառի Մերճան փողոց Թիւ 33 Աշճեան գրատունը։

Գաւառներէ փափաքողք վերոյիշեալ հասցէին 6 ղրուշի նամակի փուլ ղրկելով կրնան ստանալ։
1150 2—3

ՀԵՌԱԳԻՐ ԼՈՒՐՔ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

ՀՌՈՄ, 31 մարտ.—Պաշտօնական Օրագիրը հրատարակեց Պուքրէշէ 12|24 թուականաւ ռումեան կառավարութեան յայտարարութիւնն ի մասին իտալեւռումանական առևտրական դաշնագրին պահպանման մինչև 10 յուլիս 1891։

ԼՈՆՏՈՆ, 31.—Հռչակաւոր լորտ Կրանվիլ մեռաւ։

ՓԱՐԻԶ, 31.—Զարեւիչը Սայկոնէ մեկնեցաւ դէպ ի Չինաստան։ Եռանդագին ընդունելութիւն ըրին իրեն։

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ, 31.—Իտալական դեսպան Պառոն տը Ֆավա իւր անցագիրն ուզեց. (այսինքն՝ կը մեկնի Միացեալ Նահանգներէ՝ Նիւ Օրլէանի խնդրոյն պատճառաւ)։

ՓԱՐԻԶ, 31.—Ֆրանսական կարգ մը լրագիրներ կ'ըսեն թէ Զարեւիչին ի Սայկոն ջերմագին ընդունելութիւնն եւ Ֆրանսացի կառավարիչ զօրավար Փիքէի ապարանը տրուած հացկերոյթին մէջ Զարեւիչին Պ. Քառնոյի կենաց առաջարկած բաժակաճառը փայլուն ապացոյցներ են Ֆրանսայի և Ռուսիոյ միջև գոյացած համաձայնութեան։ Ի պատիւ Զարեւիչի զօրահանդէս մը կատարուեցաւ ի Սայկոն և պարահանդէս տրուեցաւ ընդհանուր կառավարչին կողմէ։ Այսօր ձիարշաւներ տեղի պիտի ունենան եւ Լ-------- մարտանաւուն մէջ պարահանդէս պիտի տրուի։ Վաղը վագրի որսորդութիւն պիտի կազմակերպուի Սայկոնի շրջակայքն, յետ որոյ Զարեւիչը պիտի մեկնի։

ՓԱՐԻԶ, 30.—Բժշկական կաճառին վիրաբուժական համաժողովին բացումն այսօր տեղի ունեցաւ. 300է աւելի Ֆրանսացի և օտար վիրաբոյժք ներկայ էին։ Նէքքէրի հիւանդանոցին վիրաբոյժ Պ. Կիւյօն համաժողովին նախագահ ընտրուեցաւ։

ԹՈՒՐԻՆՕ, 30.—Լուի Նափոլէոն իշխան աստ հասաւ և ընդունուեցաւ Վիքթոր իշխանի կողմէ։ Երկուքին եղբարք զիրար համբուրեցին գորովանօք։ Հանգուցեալ մէրօմ Նափոլէոն իշխանի կտակն այս իրիկուն պիտի բացուի ի Մօնքալիէռի։

ԿԱԼԿԱԹԱ, 30.—Մանիբուրի գաւառին մէջ ծանր կռիւներ տեղի ունեցան ի մէջ անգլիական հրամատարութեան ներքև գտնուող Ղուրգաներու և բնիկներու, որք հալածեցին զՂուրգայս։

ՍՈՖԻԱ, 30.—Պ. Նաչէվիչ, Պուլկարիոյ քաղաքական գործակալն ի Վիեննա, ընդունեց ելմտական նախարարի պաշտօնը։ Նախարարաց Խորհուրդը Պելչէֆ նախարարի այրւոյն տարեկան 9000 Ֆրանքի ցկեանս թոշակ որոշեց տալ։

ՏՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 20 Մարտ

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՑ

3 ամիս Լոնտրայի վրայ	....	110 1/4
[illegible] » [illegible] »	....	22 90

Օսմանեան Փոխառութիւն

[illegible]		20 23
[illegible]	»	— —
[illegible]		20 24
[illegible]	»	20 21 1/2
[illegible] Օսմանեան երէկ երեկոյ		82 14
» » ժամ 5ին		82 18

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

փոխառութիւն	A Սէրի		43 3/4
»	B »		23 1/4
»	C »	Գ. Կ.	20 24

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍՔ

[illegible]	[illegible]	[illegible]	5 25
[illegible]	[illegible]	»	9 20
[illegible]	»	»	6 10
[illegible]	»		4 34
Ռէժի	»	»	15 21
[illegible]	»	»	565
[illegible]		[illegible]	76 5/8
Բաժնեթուղթ Լավրիօժի		Գ. Կ.	163

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

Օսմանեան ոսկի	ղրշ.	...	100
20 Ֆրանքնոց	»	...	87 24
Անգլիական ոսկի	»	...	110 10
[illegible] (գերմանական ոսկի)	»	...	108
Իմբերիալ	»	...	90 15
[illegible]	»	...	51 10
[illegible]	»	...	7 63
[illegible] ([illegible])	»	...	108 10
[illegible]	»	...	102 20
Հինգնոց	»	...	102 20
Մէթալիք	»	...	100 20
Թաւֆիքէ	»	...	17 10
Տոկոս Ղալաթիոյ Սակարանի	»	...	8

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՕՐՍԱ

Բարիզ, 31 Մարտ, ժամ 3 վայր. 30 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 3 %	94 87½
» » 4½ %	105 30
Օսմանեան քոնսոլիտէ Սէրի Դ.	18 85
Օսմանեան երկաթուղի	76 37½
» [illegible]	350
Պանք Օթօման	616 25
Սօսիէթէ ժէնէրալ	140
Քրէտի Լիօնէ	785
Իտալական Ռանթ 5 %	94
[illegible] 4 %	454 75
Բրիօրիթէ Թիւրք (1890)	420
Եգիպտական միացեալ	495
Պանք տը Բարի	821 25
Օսմ. Մաքս. արժէթուղթ	463 75
Ռիօ Թինթօ	585
[illegible]	688 75
Չէք Լոնտոնի վրայ	25 18

Լոնտոն, 31 Մարտ, ժամ 6 վայր. — երեկոյ

Անգլ. քոնսոլիտէ	96 5/8
Օսմ. » Սէրի Դ.	18 5/8
» » » Գ	43 3/4
» » » Բ.	24 1/4
» » » [illegible]	18 5/8
Փոխառութիւն 1877	103 1/4
Պանք Օթօման	14 1/2
Եգիպտական միացեալ ([illegible])	98 1/2
» [illegible] 1890	94 3/16
Ռիօ Թինթօ	23 1/4
[illegible]	103
[illegible] 5 %	89 3/4
[illegible] »	71 1/4
[illegible] 1889	[illegible]
[illegible]	2[illegible] 435

Վիեննա, 31 Մարտ, ժամ — վայր. —

Օսմանեան երկաթուղի	36 50
» [illegible]	160 50
Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	115 10
» փարիզի »	45 62

Պէրլին, 31 Մարտ, ժամ — վայր. —

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	20 32½
» փարիզի »	80 40
Ռուսաց թղթադրամ	241
Օսմանեան երկաթուղի	79 50
Օսմանեան քոնսոլիտէ Սէրի Դ.	—

ԲԱՐԻԶ ԲԹԻԹ ՊՕՐՍ

Բարիզ, 31 Մարտ, ժ. — վ. — երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 3 %	94 92½
Օսմանեան քոնսոլիտէ Դ.	18 87½
Օսմանեան երկաթուղի	76 50
Օսմ. Բէժի	350
Բրիօրիթէ Թիւրք	420 62½
Օսմ. Մաքս. արժէթուղթ	463 75
Պանք Օթօման	617 50
Ռիօ Թինթօ	585
Սօսիէթէ ժէնէրալ	142 50

ԸՆՏՐՈՂՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔ

ԵՒ 75 ՂՐՈՒՇ

(Արեւելքի մարտ 2|14ի Աշխ. Տեսութեան առթիւ)

Արեւելք իւր մարտ 2/14 շաբաթ աւուր խմբագրականաւ ընդարձակ տեսութիւն մը հրատարակած էր Երեսփոխանական ընտրողութեան իրաւանց մասին։ Ըստ որում սոյն խնդիրը ազգային կարեւորագոյն խնդիրներէն է, կը ներուի մեզ յուսամ մի քանի տեսութիւններ ալ մեր կողմանէ պարզել սոյն նիւթին վրայ, զորս Արեւելք անշուշտ անկողմնակալութեամբ հրատարակել պիտի հաճի, թէեւ անոնք չ'ըլլան ըստ ամենայնի համաձայն իւր տեսութեանց։

Ա. Արեւելք կը կարծէ թէ Թաղական խորհուրդք կը համոզեն 25 կամ 50 ղրուշ ազգային տուրք տուող կարող ազգայինները որ 75 ղրուշ վճարելու յանձնառու ըլլան և ընտրողութեան իրաւունքէ չը զրկուին։ Ասի բոլորովին անհիմն է, գէթ իմ գտնուած Թաղիս մասին, և շատ պատճառներ ունիմ կարծելու թէ միւս Թաղերուն մեծագոյն մասին մէջ ալ նոյնպէս է։ Մինչեւ հիմա կարծեմ բնաւ սովորութիւն չ'կայ Թաղական խորհրդոց կողմանէ նամակաւ Թաղեցւոց հաւանութիւն ու յանձնառութիւնը պահանջելու, իրենց վճարելիք կեդրոնական տրոց քանակութեան մասին, ինչ որ Արեւելք ալ կը հաստատէ ի սկզբան թէ «մինչեւ ցարդ ի Կ. Պոլիս երեսփոխանական ընտրող էին գրեթէ ամեն չափահաս արու ազգայիններ որք կ'ենթադրուի թէ որեւէ քանակութեամբ ազգային ուղղակի տուրք կը վճարեն»։ Այո՛, այժմ ալ Թաղականաց ըրածը պարզ ենթադրութիւն մ'է թէ այսինչ ազգայինը կարող է 75ը վճարել, այն ինչը ո՛չ։ Այս կէտս Ազգային Վարչութեան մասնաւոր ուշադրութեանը կը յանձնեմք։ Ազգայինք կան որ Պատրիարքարանի հետ բնաւ գործ ունեցած չեն և ունենալիք ալ չունին, ամուսնացած չեն և ամուսնանալու ալ միտք չունին. կալուած չեն առած և կամ ծախած. հետեւաբար բնաւ 75 ը վճարելու հարկին մէջ գտնուած չեն, բայց ընտրողութեան իրաւունք վայելած են ցայժմ և պիտի վայելեն այսուհետեւ ալ լոկ ենթադրութեան վրայ։ Ուրիշներ կան որք թէեւ Թաղականաց կողմանէ իբր 75 վճարելու կարող նշանակուած, եթէ օր մը գործ ունենան Պատրիարքարանի անցագրատան հետ՝ աշխարհք իրար կ'անցունեն թէ մինչեւ ցարդ 25 վճարած են և անկից վեր փարայ մը չեն յօժարիր վճարել։ Պիտի ըսուի որ ցանկին եկեղեցեաց բակը ի տես հասարակութեան կախուիլն ալ ճիշդ ատոր համար է որ դիտողութիւն ունեցողք յայտնեն Թաղական Խորհրդոց իրենց դիտողութիւնքը։ Բայց եկու տես որ կիրառութեան մէջ այդպէս չէ։ Ո՞վ [illegible] այդ ցանկին։ Շատերը եկեղեցի ալ չեն երթար որ տեսնեն (1). եկեղեցի եկողներէն շատերն ալ բնաւ չեն հետաքրքրուիր ատով։ Միայն Սահմանադրութեան առաջին տարիներու բարի օրերն էին որ ժողովուրդը կը հետաքրքրուէր այդպիսի բաներով, այժմ կատարեալ անտարբերութիւն տիրած է։ Ես շատեր տեսայ որ ինձ կը յայտնէին թէ բնաւ 25 ղրուշէն աւելի ազգային տուրք վճարել յօժար չէին և այսուհանդերձ ատոր համար Թաղական Խորհրդոյն դիմել և անուննին ջնջել տալն ալ փոյթերնին չէր։ Թող բնաւ չկարծէ ուրեմն Ազգ. Վարչութիւնը թէ արդի եղանակաւ խարիսխ մը գտնուած է «անձնական» ընտրական դրութեան։ Ուրիշ բան է եթէ Թաղական Խորհրդոց կողմանէ հաղորդուած ցանկն յղուելով Ելեւմտից տեսչին, քննուի ազգային տրոց տումարին մէջէն թէ ցոյց տրուած անձանցմէ որո՞նք կը վճարեն իրօք կամ գէթ երբեք վճարած են 75ը, և անոնք միայն ընտրութեան իրաւանց մասնակցին (2)։

Բ. Ըստ իս, շատ թանաւոր է 75 ղրշ.ի դրութիւնը։ Եթէ 750 ղրշ. կամ 7500 ղրշ. ըլլար այդ գումարը, իրաւունք կըրնար ունենալ. բայց տարին 75 ղրշ. հաւասար է ամիսը 6—7 ղրշ.ի, և օրը գրեթէ 10 փարայի, և ո՞վ է այն ազգայինը, այն «գործի գլուխ և ընտանեաց տէր պատուական և խելահաս մարդ որ իւր տարեկան իւղագին, զաւակաց դպրոցական թոշակ, հանրօգուտ ընկերութեանց և լրագրաց բաժնեգին, հիւանդանոցի լումայն վճարէ» և ամիսը 6 7 ղրշ. չկըրնայ վճարել իւր ազգին համար։ Միթէ ազգային իշխանութիւնը «չէօր չէօփ»էն ա՞լ, «պէքճի»էն ա՞լ վար է որոց համար ամիսը 5 6 ղրուշ կը վճարէ։ Ըստ իս, միակ պակասութիւնը՝ սոյն տուրքը հաւաքելու եղանակին մէջ է։ Երբ ոչ ոք կը պահանջէ ժամանակին և տարիներով կը դիզուի այդ պարտք, անշուշտ դժուար և ծանր կ'ըլլայ վճարել։ Բայց միթէ չէ՞ կարելի ամսական վճարմանց դրութիւնը հաստատել և օրինակի համար իւրաքանչիւր Թաղի գլխաւոր ժամկոչին կամ քահանայի մը յանձնել որ ամէն ամսու գլուխ Թաղին պատուաւոր անձանց տուները հրջի և 6-7 ղրուշը գանձէ, ինչպէս յունաց մէջ կայ ասոր նման սովորութիւն։ Արդէն ժամկոչաց գործը շատ դիւրացած է այժմ, զի ժամ կանչելու սովորութիւնը, գիշերը, խստաշունչ օդին և այլն վերցած է, և կրնան այսպիսի գործի մը գործածուիլ առանց անպատեհութեան։

Գ. Արեւելք Պալաթու սակաւաթիւ ընտրողքը յիշելով կ'ըսէ. «չորս ընտրողք իրենց կրկնապատիկ թուով ընտրելի պիտի տան։» Սխալ է. ընտրողաց նոր ցանկին համեմատ անշուշտ նոցա տուած երեսփոխանաց թիւը պիտի զեղչուի և մօտաւոր մի քանի Թաղերու հետ պիտի միացուին անշուշտ։ Արդէն, ի՛նչ անիրաւութիւն Պոլսոյ Թաղերէն այդքան բազմաթիւ Երեսփ. առնուլ և աշխարհի գաւառներէն այնչափ քիչ։

Դ. Մնաց որ Սահմանադրութեան 65 րդ յօդուածը չէ այնքան ազնուապետական որչափ ցուցնել կ'ուզուի. վերեւ յիշեցինք թէ 75 ղրշ. տարեկան տուրքն ամիսը 6-7 ղրշ. ըսել է։ Ուրիշ տեսակէտով մ'ալ քննելով կը տեսնենք թէ ուսուցիչք, օրինակի համար, անսահման առաւելութիւն կը վայելեն նորա շնորհիւ (Սահմանադրութիւնը խմբագիրները մոռցեր է դժբաղդաբար)։ Այսպէս մինչեւ ծաղկոցի ամենայետին կառավարիչ մը ընտրող նշանակած կը տեսնեմ իբր դաստիարակ, Պատանի Թաղ մը ուր սակաւաթիւ են 75 ը վճարողք, բայց կան մի երկու մասնաւոր դպրոցք որոց տնօրէնք ունին ստուար խումբ մը դասատուաց, մինչեւ իրենց գիշերային հսկողն, իբր ընտրող ներկայացնելու՝ ըստ այնմ եւ իրենց քանտիտատն յաջողցնելու փոխանակ Թաղեցւոյն ընտրելոյն, միթէ ազնուապետութի՞ւն է այս եթէ ծայրայեղ ռամկապետութիւն։ Ժամանակաւ վարժապետք չափէն աւելի ստորին կացութեան մէջ էին, այժմ ալ, Սահմանադրութեան շնորհիւ միւս ծայրն անցած են։ Սպասելով որ Նոր դրութեան [illegible] կիրառութեամբ հակակշիռ մը գտնուի սոցա ազդեցութեան, ազգային վարչութեան ուշադրութեանը կը յանձնենք սա խնդիրն ալ թէ «Ուսուցիչ» ըսելով ի՞նչ պիտի հասկնամք գէթ Ա. կամ Բ. կարգի ուսուցիչները, թէ մինչեւ անգամ ծաղկոցներու ա. բ. կարդացնող խեղճ ու կրակ կառավարիչները։ Ըստ իս անարդար է նաեւ վկայեալ բժիշկները 75ի դրութենէն ազատ կացուցանելը, թէեւ Սահմանադրութիւնը այդպէս տնօրինած է և այժմ ուրիշ կերպ չէ կարելի գործել. զի վկայեալ բժիշկ մը օրը առնուազն 2—3 մէճիտիյէ կը շահի, ի՞նչու օրը 5 10 փարայի չնչին գումար մը վճարելու պարտաւոր չըլլայ ազգին։

Մեք սոյն տողերը կը գրեմք ո՛չ թէ Արեւելքի տեսութիւնները դատաքննելու մտօք եւ կամ որ եւ է անձնական նպատակաւ, այլ օրուան կարեւորութիւն ունեցող սոյն խնդիրը լուսաբանելու համար եւ սա մեծ շարժառիթէ մղեալ՝ թէ իւրաքանչիւր ոք պէտք է աշխատի որ Ազգային Ժողովը, որ իրօք ազգային բարձրագոյն իշխանութիւնն է, այնպէս որ Պատրիարք և Վարչութիւն ստիպուած են նմա հնազանդիլ, որչափ հնար է պատկառելի, անաչառ, խոհուն եւ բանիբուն անձերէ կազմուի (*)։

Սկիւտար ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՑՈՒ

---

(1) Դիտելի է որ այժմ եկեղեցի յաճախողք ընդհանրապէս պանդուխտք, աղքատիկ կամ միջին դասէ ազգայինք են,

(2) Մնաց որ Սահմանադրութեան մէջ գործածուած կարող բառն ալ շատ առաձգական բառ է. ի՞նչ ըսել է կարող. մարդ կայ որ արտաքուստ անկարող կը կարծուի այդ տուրքը վճարելու և սակայն կարող է, ուրիշը կայ որ թէեւ կարող կ'երեւի, բայց չէ և կամ շատ հարուստ է, բայց ազգին համար կը զլանայ։ Ըստ իս պէտք էր գրուած ըլլար, «որ յօժարութեամբ կը վճարէ 75 ղրշ. տուրք»։ Ասով իրողութիւնը հիմ բռնած կ'ըլլար և ոչ թէ ենթադրութիւնը։

(*) Այս գրութեան մէջ, Արեւելքի անհարկեալ յօդուածին այլեւայլ կէտերը սխալ հասկցուած կամ թիւրուած են, ինչպէս ուշադիր ընթերցողք եւս պիտի դիտեն։ Այս նիւթին վրայ նորէն գրենք թերեւս։ (Ծ. Խ. Արեւելքի)

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՎՐԱՅ

Բարեկամ մը որ, իբր սպայակոյտի անդամ, ծառայած է գաղղիական բանակի 3. հատուածին մէջ ի Չինաստան, և երկար ատեն բնակելով ի Թոնքին ի մօտոյ ուսումնասիրած է չինացւոց կեանքն, հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ մեզ Երկնային կայսրութեան նկատմամբ։

Թոնքինի մայրաքաղաքն է Հանօյ կամ Քէշօ իբր 500,000 բնակչօք, կը պարունակէ երկու գլխաւոր թաղ. Աննամեան և Չինական։ Ֆրանսացւոց թողեալ մասն, Սօնկ-Հօյի (կարմիր գետ) վրայ, կը պարունակէ աւելի քան 2000 բնակիչ. ունի ակառն կամ ամրոց 14 քիլոմետր շրջապատով, զօրանոց ուր կրնան պատսպարուիլ 20,000 զօրք։ Նշանաւոր են չինական թատրոնք, խաղարանք, մեծին Պուտտայի կառատունք ([illegible]) և պղնձեայ արձան մը 14 մետր բարձրութեամբ որոյ բութամատին վրայ կրնայ նստիլ մարդ մը։ Ցիշատակելի են նաև բրինձի եւ ատաղձի վաճառանոցք, փոխարքայի ([illegible]) ապարանքն, 1886ի ցուցահանդէսի պալատն, գաղղիացւոց երգեցիկ սրճարանք, գարեջրատունք ևլն։ Ֆրանսացւոց բաժնին մէջ կայ երկու գլխաւոր պողոտայ. 1. Բօլ-Պէռ անուանեալ՝ ի պատիւ համանուն գիտնոյն որ եղած է ուսուցիչ Բարիզու Ֆաքիւլթէին և կառավարիչ Թոնքինի. 2. Նէկրիէ՝ ի պատիւ համանուն զօրավարին որ նուաճեց զԹոնքին։

Այս մասին մէջ է նաեւ Սպանիացի միսիոնարներու կառուցած մայր եկեղեցին և արքեպիսկոպոսարանն ուր 25 տարիէ ի վեր կը պաշտօնավարէ Վեր. Հայր Բիւժինիէ։

Տուները սովորաբար միայարկ են և [illegible] կոչուած պատշգամօք կամ ճեմելեօք շրջապատեալ որ յատուկ է ծայրագոյն արեւելից շէնքերու։ Գիւղական տուները շինուած են հնդկեղեգով և ծածկուած բրինձի յարդով։

Թոնքին բաժնուած է այլեւայլ նահանգներու և ամէն նահանգապետի քաղաք կայ գաղղիացի հիւպատոս մը, իբր [illegible] Աննամեան իշխանութեանց։

Ինչպէս Չինու բոլոր հարաւակողման՝ նոյնպէս և Թոնքինի կլիման բարեխառն է, ձիւնն անծանօթ է. ձմեռը՝ մեղմ և նոյն իսկ տաք եղանակ մ'է, իսկ ամառ ատեն ջերմութիւնը սաստիկ։

Երկրագործութիւնը զարգացեալ է յոյժ և կը մշակուի բրինձ, թէյ, լեղակ, ափիոն, [illegible], թութ եւլն, որք [illegible], անանասի, հնդիկ կեռասի և [illegible] կոչուած տեսակ մը մանր նարնջի հետ երկրին գլխաւոր բերքերը կը կազմեն։ Հոն չկայ ոչխար և այծ, բայց կը գտնուի եզ և գոմէշ. Վայրի կենդանեաց մէջ վագրը շատ կը գտնուի։

[illegible]ը ծխելու կը գործածեն, ինչպէս մենք ծխախոտը։ Ցայտնի է թէ [illegible]ը հաճոյք և հեշտութիւն կ'ազդէ և ծխամոլք յաջորդաբար քանի մը «գըլուխ» [illegible] ծխելէ վերջ կ'ընկղմին ի քուն և ի մեղկ գիրկս հաճոյալից անուրջոց։

Աղքատ դասակարգք որք չեն կրնար վայելել այդ հեշտութիւնն [illegible], կը գործածեն ծխախոտ ափիոնախառն. ասոնք ալ ունին ընդարձակ ծխարաններ։

Ամուսնութիւն կը կատարուի խակ հասակի մէջ. աղջիկունք 10—12 տարեկան և մանչեր 15—20 տարեկան. կին մը հազիւ 25ին հասած՝ արդէն պառաւ կը սեպուի. Թէ՛ կրօնական և թէ քաղաքական ամուսնութիւն կայ. փեսայացուն կը վճարէ աղջկան հօրը օժիտ ըստ կարողութեան։ Բազմակնութիւնը գոյութիւն ունի միայն բարձր դասուց մէջ. կայ նոյնպէս առ ու ծախ կանանց։ Ընտանիք սովորաբար բազմաթիւ զաւակներ կ'ունենան. սոքա իբարմէ կ'որոշուին թուով, փոխանակ մասնաւոր անուամբ յորջորջուելու. այսպէս՝ Բի-մօթ, Բի-[illegible], Բի-[illegible] այսինքն թիւ մէկ, երկու, երեք, աղջիկը (Բէ). —Բօ (մանչ) մօթ, Բօ-[illegible], Բօ-[illegible], ևլն։ Թոնքինցիք չեն փարանիր իրենց զաւակն եւրոպացւոց յանձնելու, որպէս զի մեծցնեն և դաստիարակեն։

Բարք և սովորոյթք գրեթէ նոյն են ընդ այլ արեւելեայս. կինն բացարձակ հնազանդութիւն և յարգանք պարտի առ այրն. չսեղանակցիր նմա. իսկ օտարական այցելուք դուռ ուրեք կը տեսնեն տան տիրուհին և այն ալ բարձր ընտանեաց մէջ, Այցելուաց կը հրամցունեն թէյ և [illegible] կոչուած ճերմակ ըմպելիք մը որ շատ կը նմանի կեռասօղւոյ (kirsch) և զոր կը պատրաստեն խմորուն (fermenté) բրինձով. Խաղծէն իսպառ անծանօթ է. Կլկլակին է տեսակ մը տափ ծխատեղեայ. Ողջունելու նշանն է գլուխը խոնարհել։

Սխալ է այն կարծիք թէ մատաղ հասակէն կանանց ոտքերը կը դրուին երկաթեայ ոտիցներու մէջ փոքրկացնելու համար. Նոյնպէս սխալ է չինացի կանանց վերագրել չափազանց տգեղութիւն և կարճութիւն հասակի։ Միջահասակ են ընդհանրապէս և սպիտակ. աչք դեղնագոյն են և կ'ածիլեն մազերնին, մինչ կանայք կ'ամփոփեն իրենց գլխուն վրայ։

Օտարականք ի պէտս իւրեանց կարող են գնել կին մը 100-200 ֆրանքով, սակայն երբ մեկնին՝ պարտին թողուլ։

Հասարակ ժողովուրդը կը հագնի բրդէ լօդիկ մը և բոլոր կը շրջի. ամառը շատ թեթեւ կը հագուի և բարակ գօտի մը կը կապէ. Իսկ հարուստը մետաքսեղէն հագուստ կը կրէ բոլոր տարին, ինչպէս և ոտից. Կանայք կը հագնին [illegible], ըստ օրինակի հնոյն Սպարտայի կանանց. Իրենց գլխուն վրայ ունին գդակ եւ փաթթոցք. Այս սեռի գլխաւոր զարդք են մարգարտեայ եւ բուստեայ մանեակ, ոսկեայ կամ ոսկեզօծ օղ եւ գինդ, ձեռաց բոլոր մատներուն վրայ մատանիներ։

Օձի, կոկորդիլոսի, ձկան, կատուի, շան և տեսակ մը մանր հաւու միս ու կանաչեղէններ կ'ուտեն. բայց գլխաւոր սնունդնին է բրինձը որ հացի տեղ կը բռնէ. կ'ուտեն [illegible] պէս և կ'ուտեն ո՛չ թէ դգալով այլ երկու ճպոտով կամ մորճիկով զորս բոյթ և ցուցիչ մատունք կը շարժեն արագ և ճարտար։ Ուրիշ կերակուրք մանր ջարդուած կը դրուին սեղանին վրայ բազմաթիւ փոքրիկ պնակներով. Սակայն գերազանցապէս յարգի և համեղ կերակուրնին կը կազմէ տեսակ մը խոշոր սարդ խմմով հաւաքուած, եփուած և համեմուած, և այս կրնայ գտնուիլ մեծամեծաց սեղանին վրայ, դեսպանական կոչունքներու առթիւ, ինչպէս նկարագրած է եւրոպացի դեսպան մը։

Երաժշտական գործեաց մէջ գլխաւորք են. վին, թմբուկ, որ նեղ և երկայն կ'ըլլայ, սրինգ, ու սրնգիկ. Աւելորդ է ըսել թէ եղանակները մելամաղձոտութիւն և թմբիր կ'ազդեն. Զուարճութեանց սիրահար են և մարմնամարզի, աճպարարութեան և կատակերգի մէջ քաջավարժ։

Չինական դրամներն են ոսկեայ, արծաթի և պղնձի ձուլեր կամ չերտեր զանազան մեծութեամբ. Ոսկեայ մի չերտն կ'արժէ 100 ֆր. և ունի չինական մելանի մեծութիւն, վրան նշաններով. ընթացիկ դրամն է օզականեւ, [illegible] կոչուածը որ կապարի և պղնձի խառնուրդ մ'է. 32 սաբէք հաւասար է 5 սանդիմի (10 փարա)։

Արհեստից ոմանք զարգացեալ են. արդէն չինացիք են մանաւանդ արհեստաւոր, վաճառական և երկրագործ քան զինուոր, բնաւորութեամբ հանդարտ և համբերող։ Ուստից այս համբերատար ոգւոյն, չ'ըլլար կրնային արտադրել այն նուրբ և դժուար գործերն, նկարակերտ և քանդակեալ առարկաներն փղոսկրեայ, սատափեայ, արծնապակեայ (émaillé), որպիսի են հովահարք, բաժակք, սեղանի զարդք, տփիկք և այլ կահք և կազմածք տընական. Ցաջողակ են թղթի, փայտի և մետաղի վրայ գծագրելու. Բայց չերամաբուծութիւնն է առաւելապէս տիրող արհեստն յորում կը փայլի իրենց ճարտարութիւն. Աղքատ դասակարգն ունի կոկորդիլոս որսալու եղանակ և խուժդուժ եղանակ մը. միասին կը տանին իրենց զաւակն՝ 1, 2, 3 տարեկան, և գետեզեր մօտ ծառի մը կը կապեն. բնականաբար տղայն կը սկսի ճիչ և աղաղակ բառնալ. կոկորդիլոսն՝ հրապուրուելով այս ձայնէն և համեղ պատառի մը ախորժէն, ջրէն կ'ելնէ և դէպ ի ծառը կը դիմէ. սակայն հայրը՝ հոն ծառին ետեւն է և ժամանակ չ'թողուր կենդանւոյն՝ մօտենալու մանկան. հրացանի մէկ երկու հարուածով կը սպաննէ կոկորդիլոսն որ իւր սնունդն և առեւտրոյ առարկայն պիտի ըլլայ։

Աշխատասէր, չարքաշ և սակաւապէտ ժողովուրդ են չինացիք. Նոքա կը ձեռնարկեն ո՛ եւ է աշխատութեան, որքան ալ դժուար լինի. Տեսակ մը թեւաւոր փոքրիկ կառքեր կը բանեցնեն ճամբորդ կամ վաճառք փոխադրելու համար. զայն կը վարեն ո՛չ թէ ձիեր, այլ երկու հոգի. մին առջեւէն, միւսն ետեւէն երեք չորս ժամ անընդհատ կը վազեն անխոնջ, մէն մի ժամու մէջ առնելով 8-9 քիլոմետր ճամբայ և ստանալով մէկ ժամու համար 50 սանդիմ վարձք. Փոխադրութեան սովորական միջոցն այս է, թէեւ կան նաեւ ձիեր աւելի նկնահասակ և փոքր քան մեր ձիերը։

Բաց ի Եւրոպացւոց հաստատութեններէն, կան ի Թոնքին Աննամեան կամ ազգային վարժարաններ թէ՛ աղջկանց և թէ՛ մանչոց, ուր կը տրուի աւելի կրօնական և գրական կրթութիւն, քան ուսումնական և գիտական. Ունին ճոխ մատենադարաններ և գրագիտաց կաճառ մը 40 անդամէ բաղկացեալ զոր կը կազմեն ամենէն հմուտ մանտարինք, ընտրեալ Թիէն-Չէէ (երկնից որդի) այն է կայսեր կողմանէ. սա կը կոչուի նաեւ [illegible], այսինքն բարձրագոյն իշխան. Իրենց կրօնքն է պուտտայականութիւն. կայսրն և քուրմք կը դաւանին Կոնֆիւկիոսի աղանդն որ զուտ բարոյական կրօնք մ'է. Ինչպէս յայտնի է Կոնֆիւկիոս՝ Չինաց նշանաւոր փիլիսոփան՝ ապրեցաւ 551-479 նախ քան զՔրիստոս։

Չիներէնն կը բաղկանայ միավանկ բառերէ. այս է պաշտօնական և տիրող լեզուն, սակայն Աննամցիք կը խօսին գաւառաբարբառ մը որ կազմուած է չիներէնէ և սիամերէնէ. Թոնքինի մէջ, ֆրանսական դրաւուծէն ի վեր, ծննդեան, մահուան և ամուսնութեան արձանագրութիւնք և պայմանագիրք կը գրուին չիներէն և գաղղիերէն միանգամայն։

Լեզուին 30,000 ի չափ տառերն կը ներկայացնեն մէկ մէկ բառ. կենդանեաց անուան կը կցուի [illegible] մասնիկը. [illegible] (շուն), [illegible] (ձի), [illegible] (վագր), [illegible] (կատու), [illegible] (հաւ) ևլն. Եւրոպացիք կը կոչուին անդ [illegible] (բարբարոս արեւմտից)։

14 մարտ 1891 Ս. Գ.

Սամսոն

ԱԶԴ

ՕՍՄ. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՈՒՑ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Շիրքէթի Խայրիէ շոգենաւային ընկերութիւնը վճարած ըլլալով իւր բաժնեթըղթոց թղթադրոշմի տուրքերը, մէկ առ հարիւրի հաշուով, 140,000 Օսմ. ոսկւոյ գումարին վրայ, որ կը ներկայացնէ կայսերական Իրատէին համաձայն իւր դրամագլխոյն յաւելումը, Օսմ. Հանրային Պարտուց Թողեալ հասութից ընդհանուր Տնօրէնութիւնը կը ծանուցանէ յիշեալ ընկերութեան բաժնեթուղթերն ունեցող անձանց թէ, կրնան իրենց բաժնեթղթերը ներկայացնել թղթադրոշմի յատուկ վարչութեան, Ղալաթիոյ մաքսատան վերնայարկն, ուր հարկ եղած ձեւակերպութիւնք պիտի կատարուին առանց ծախքի։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլիս 18|30 մարտ 1891 1—2

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՈՒՑ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Օսմ. հանրային պարտուց վարչութեան Ընդհ. տնօրէնութիւնը կը ծանուցանէ Պրուսայի շերամաբուծական վարժարանին դասընթացից հետեւիլ փափաքող անձանց թէ սոյն վարժարանին վերաբացումը պիտի կատարուի 1891 ապրիլ 3|15 չորեքշաբթի օր։

Փափաքող անձինք պարտին սոյն թըւականէն առաջ իրենց խնդրագիրը մատուցանել Պրուսայի Շերամաբուծական վարժարանին, և բացման օրը ներկայանալ սոյն վարժարանին տեսչութեան։

Երկրորդ տարուան աշակերտաց եւս կը ծանուցուի թէ պարտին 1891 ապրիլ 3|15 չորեքշաբթի օր վարժարանի բացման ներկայ գտնուիլ։ 3 10—10

ՕՍՄ. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՈՒՑ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԴ

Օսմ. Հանրային Պարտուց Թողեալ հասութից Ընդհանուր տնօրէնութիւնը կը ծանուցանէ հասարակութեան թէ՝ ծառեր պատուաստող վարպետ մը տնօրէնութեան հրաւէրով պատրաստ է ուսուցանել տեղական որթատունկերն ամերիկեան որթատունկերով պատուաստելու արհեստը։

Այս պատուաստ ուսանիլ փափաքողք պարտին դիմել Երէնքէօյի այգին, առ Պ. Եկէքրեան, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերն, ըստ թրքաց ժամ 4 էն 8½, մինչեւ յառաջիկայ ապրիլ 15|27, այս թուականին պատուաստի դասերը պիտի վերջանան։

Կ. Պոլիս 11|23 մարտ 1891

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

3 3—3

ԱՑԲԲԵՆԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

Հանդերձ Հայերէն կարեւոր [illegible]

յերիւրեաց ՅՈՎՍԷՓ Յ. ԳՕՆԹ ՊԷՅ

ՏՊԱԳՐ. Ն. Յ. ԱՐԱՄԵԱՆ

8[illegible] երեսներէ կը բաղկանայ, և ամենակարճ ժամանակի մէջ կ'ուսուցանէ Ֆրանսերէն լեզուն ճանչնալ, հեգել և ընթեռնուլ։ Գրքին վերջը դրուած են զուարճալի պատմութիւններ և առակներ, հանդերձ պատկերօք։

Կեդրոնատեղին է միայն Գափամճեան գրատուն, Զաքմաքճըլար, Թիւ 20։

1149 Գին 60 փարա։ 2—3

ԱՌ ԸՆԹԵՐՑՈՂՍ

Ստորագրեալս պատիւ ունի ներկայիւս ծանուցանել իւր բազմաթիւ յաճախորդաց թէ Եւրոպայի հռչակաւոր գործարաններէն այն ինչ բերել տուած է նոր և վերջին կատարելագործութեան համեմատ մեքենաներ, ժամանակիս պահանջմանց ըստ ամենայնի յարմար, որոնցմով կարելի է ամէն չափով և ձեւով լուսանկարներ արտադրել ի կատարեալ գոհունակութիւն ամենէն դժուարահաճ յաճախորդաց։

Մեր բազմաթիւ բարեկամք կարող են համոզուիլ մեր ըսածներուն պարզ այցելութեամբ ի մեր գործատունը, ուր կարող պիտի լինին ունենալ դիւրամատչելի գներով ընտիր և ամենամաքուր լուսանկարներ։ Ստորագրեալս միշտ անձամբ կը հանէ լուսանկարներն առանց երկրորդական պաշտօնէից ձեռքը ձգելու։

Արդէն 25 տարիներէ ի վեր մեր յաճախորդաց նկատմամբ մեր տան ունեցած բարւոք յարաբերութիւններն ինքնին բացայայտ ապացոյցներ են մեր ըսածներուն ճշդութեան։

Օդը երբ ամպոտ է, լուսանկարն երբեք տարբերութիւն չունենար. գործատանս մէջ թէ արանց և թէ կանանց համար մասնաւոր վարսայարդար մը կը գտնուի։

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ

ՆԻԳՕԼԱՔԻ ԱՆՏՐԻՈՄԵՆՕ

99, Սուլթան Պայազիթ Բէօյիւքճէ Պազար 66,

18 Կ. Պոլիս 86—90

ԱԶԴ

ՔԻՒՆԱՐՏ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿ.

CUNARD

Բեռնատար շոգենաւ Նաւապետ Սմէֆէնս Լիվրբուլէ ասա պիտի գայ առաջիկայ ուրբաթ ամսոյս 3ին։

ԵՐԱԺԻՇՏ ԴԱՍԱՏՈՒ ԿՈՒԶՈՒԻ

Օտեսայի մօտ գտնուող Աքքէրման քաղաքի հայոց եկեղեցւոյն համար քաղցրաձայն դպիր մը կ'ուզուի, որ նաեւ ունենայ քիչ շատ ձայնագրութեան հմտութիւն, որպէս զի դպրոցին մէջ ալ պաշտօնավարել կարենայ, իբր ձայնագրութեան դասատու. Բայց իւր առաջին ձիրքը պէտք է ըլլայ ձայնին քաղցրութիւնը։

Ամսական պիտի յատկացուի 25 րուբլի, ուսկից զատ կրնայ նաեւ 5—10 րուբլի շահիլ ամիսը։ Եկեղեցւոյ բակին մէջ բնակարան պիտի տրուի նմա և ձրի վառելափայտ։ Վերջնական [illegible] քաղաքի մէջ կեանքը շատ սուղ չէ։ Դիմել Արեւելքի խմբագրատունը։

225 2—5

[illegible] Պ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ [illegible]

ՏՕՔԹՕՐ

ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՐՄԱՆ

ուղեղի, ողնածուծի եւ բովանդակ ջղային դրութեան վերաբերեալ ախտից

Ամեն օր, յետ կէսօրէ 23

ի Բերա Պէյքար փողոց Թիւ 9

Բժշկականութեան ամենէն զօրաւոր երկու դարմաններն են քինան և երկաթը. մին կը զօրացնէ, միւսն [illegible]. Նաեւ [illegible] նկատուած է իբր այս կարգի ամենէն կատարեալ պատրաստութիւնն։ Կը գտնուի ամեն դեղարաններու մէջ։

ՁՐՍԲՈՒԺԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍՈՅ

Բերա, [illegible], Թիւ 15.17.19 [illegible]

Իր տեսակին մէջ միակ հաստատութիւն [illegible]

[illegible]

ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹՕՐ ՍԻՄԻԴԻՍ

[illegible]

ԼՈԳԱՐԱՆ ԵՒ ՏՈՒՇ ԱՄԷՆՏԵՍԱԿ

[illegible]

ԿԸ ԴԱՐՄԱՆՈՒԻՆ ԵՒ ԿԸ ԲՈՒԺՈՒԻՆ

[illegible]

ՄԻ ՔԱՆԻ ԳԻՆԵՐ

ԼՈԳԱՐԱՆՔ Բ կարգի 4 ղրշ.—Ա կարգի 6 ղրշ.
ՇԱՐԺ ՏՈՒՇ Բ » 3 » —Ա » 5 »
ՏԱՔ ՋՐԻ ՏՈՒՇ Բ » 5 » —Ա » 7 »

[illegible]

Բաժանորդագրութեան համար 10 % զեղչ

Դպրոցները եւ ընտանեաց համար մասնաւոր պայմանք 13

[illegible]

Կ. Պոլիս, 25 [illegible] 1889

[illegible]

ՏՐ. Ա. ԱՆՏՐԷԱՍԵԱՆ

[illegible]

ԻԼԱՆ

ԽԱՋԻՆԻԼԻ ԽԱՍԱՐ ՇԱՀԱՆԷ

[illegible]

17 մարտ 307

1768 3—3

PHŒNIX FIRE OFFICE

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՅԹ Անգղ. Ոսկի 1,000,000

"ՖԻՆԻՔՍ"

Հիմնեալ ի Լոնտոն յամին 1782

ՖԻՆԻՔՍ, հիմնեալ առաւելքան մի դար յառաջ, սոսկ հրդեհի ապահովագրութեան ընկերութիւն մ'է՝ որոյ բաժնետեարք Անգղիոյ ամենահարուստ և համբաւաւոր դրամատէրներ են՝ ունենալով անսահման պատասխանատուութիւն:

ՖԻՆԻՔՍ ընկերութեան աշխարհահռչակ առատաձեռնութեան մի գլխաւոր ապացոյցն է 17,000,000 Անգղ. ոսկւոյ գումարն զոր ցարդ վճարած է հրդեհի վնասուց համար: 11

ՖԻՆԻՔՍ ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ ընդդէմ հրդեհի և կայծական՝ կալուածք, կարասիք և ապրանք՝ յոյժ նպաստաւոր պայմանօք և միջնորդութեամբ ստորագրելոյս, որք ունիմք լիազօր իշխանութիւն կարգադրելու անմիջապէս մեր ապահովագրելոց կրած ցնասներն:

Հ. ՍՈՒԱՆ և ԸՆԿ. ընդհ. գործակալք Կ. Պոլսոյ, Պուլկարիոյ և Սեւ ծովու եզերաց
Թիւ 12, Սանտալճը խան, Ղալաթիա, Աւստրիական Թղթատան վերեւ:

HAMBURG MUNICH UNITED

ՀԱՄՊՈՒՐԿ ԵՒ ՄԻՒՆԻԽ

ՄԻԱՑԵԱԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ	ֆռանք	8,000,000
Պահեստի դրամ ցվերջ յունիս 1889	»	5,604,722
Տարեկան հասոյթ	»	12,773,779

Ընկերութիւնքս ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ կ'ապահովագրեն մթերանոցներ և բնակութիւններ և սոցա մէջ գտնուած վաճառքներ և կարասիներ խիստ չափաւոր սակագնօք:

Լիազօր ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ

ՖՌԱՆՔՖՕՌԹՈՒԱՁ

ԾՈՎԼԱՑԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Դրամագլուխ ֆռանք 6,250,000 Պահեստի դրամ ֆռանք 1,270,300

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ նաւաբեկութեան և առագաստանաւաց վրայ բեռցուած վաճառքներ, ինչպէս նաև Թղթատարական և փոխադրական ընկերութեանց յանձնուած թանկագին նիւթեր և դրամ պարունակող ծրարներ խիստ նպաստաւոր պայմանօք և սակագնօք: Այս նիւթերու վրայ մեծաքանակ գումարներ կարենալ ապահովագրելու համար Ընկերութիւնս միացած է եւրոպեան 13 լուրջ ապահովագրական հաստատութեանց հետ որոց դրամագլուխն ու պահեստի դրամն է Աւելի քան 100,000,000 ֆռանք

Լիազօր ներկայացուցիչ համայն Թուրքիոյ

ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ, Պոլիս, Պահչէ—Գաբու, Անմնիատիս խան. 16

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Իքի ևիւզ խարտալը մագարա իըլիկի ատէտ իքի ևիւզ պին, պէհէրի ևիրմի փարա.

Բէվէնտուգ ֆիրքաս արշընը ճէտիտ ևիւզ միլիօն, պէհէր արշընը ճէտիտի իւչ ղրուշ.

Սըգ քանավաչօ արշընը ճէտիտ պէշ ևիւզ, պէհէր արշընը ճէտիտի իքի ղրուշ ևիրմի պէշ փարա.

Պեհազ մաաամրօլ արշընը ճէտիտ ևիւզ էլլի պին, պէհէր արշընը ճէտիտի իքի ղրուշ ևիրմի պէշ փարա.

Իսբինաքօ արշընը ճէտիտ դըրդ պին, պէհէր արշընը ճէտիտի իքի ղրշ. սէքիզ փարա.

Նիզամիյէ էյպիսէ անպարը իչիւն միւպայեա օլունմագ իւզրէ մէվգրի միւնագասաևա գօնուլան պալէաաէ մուրագգամ պէշ գալէմ էշեա ֆիյաթը մուրագգամէլէրի իլէ Թալիպլէրի էօհտէլէրինաէ օլուպ, իյանը ախիրէ գատար պէհէր կիւն միւնագասալարը իճրա օլունաճաղընտան, իթաալնա Թալիպ օլանլարըն մագամը ճէլիլը Սէրասքէրի լէվազիմաթը ումումիյէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր.

18 մարտ 1891 934
Նօ. 26 2—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Փիյատէ Նէֆէրաթ փիւսկիւլիւ ատէտ սէքսէն պին, պէհէրի ևիրմի պէշ փարա.

Թիմուր պալեա չէմպէրի գըյէի ճէտիտ օն պէշ պին, պէհէր գըյէյի ճէտիտի պիր ղուրուշ օթուզ փարա.

Էլվան քեաղըտ Թօփ էլլի պիր, պէհէր Թօփը օթուզ պէշ ղուրուշ.

Նիզամիյէ էյպիսէ անպարը վէ սաիրէ իչուն միւնագասաևա գօնուլմուշ օլան պալէատէ մուրագգամ իւչ գալէմ էշեա ֆիեաթը մուրագգամալէրի իլէ Թալիպլէրի էօհտէլէրինաէ օլուպ Մարտըն եիրմի ալթընճը կիւնինէ գատար միւնագասալէրի իճրա օլունաճագ մէզգիւր կիւնտէ գարարը գաթիլէրի վիրիլէճէկինտէն իթաալնա վէ եիրմի ալթընճը կիւնի եիւզտէ պէշ Թէնզիլինէ Թալիպ օլանլարըն մագամը Սէրասքէրի լէվազիմաթը ումումիյէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր.

18 մարտ 1891 935
Նօ. 27 2—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Ասաքիրի Շահանէ իտարէսի իչիւն միւպայեա օլունաճաղը վէ պէհէր չէքիսի օն իքի պուչուգ ղուրուշտա Թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ գարարը գաթիսի վիրիլէճէկի էվվէլճէ իլան գըլընան հաթապըն գարարը գաթիսինին իթաալնա մարթըն եիրմինճի չարշէմպիհ կիւնիւնէ Թաալիգ գըլընմըշ վէ իրթէսի կիւնիւ սաաթ եիւզտէ պէշ Թէնզիլի մուգարրէր պուլունմուշ օլտուղընտան իթաեա Թալիպ օլանլարըն մագամը Սէրասքէրի լէվազիմաթ տայիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր.

17 մարթ 1891 233
Նօ. 25 3—3

PHOSPHATE DE FER
DE LERAS
Docteur ès-Sciences, Pharmacien
à PARIS

Այս դեղը, որ Թանձրացած երկաթեայ հանքային ջուրի մը կը նմանի և որ երկաթեայ դեղերուն մէջ միակն է արեան կլոպուլներուն գրեթէ բաղադրութիւնը ունեցող, արեան և ոսկրներու նորոգիչ և ույժ տուող է. Երբեք պնդութիւն չի տար, ստամոքսը չի յոգնեցներ և ակռաները չի սևցներ. մեծ յաջողութեամբ կը գործածուի ստամոքսի ցաւերու, գունատութեան, արեան նուազման և ամէն և ամէն տկարութեանց համար որոնց ենթակայ են կանայք, դեռահաս օրիորդներ և տղայք, երբ գունատ, անարիւն և ախորժակէ զուրկ են.

Կը գտնուի 'ի Փարիզ, Վիվիէն փողոց 8, Կը/մօզ և ընկ. և կամ ամէն գլխաւոր դեղարաններու մէջ. C

SIROP DE RAIFORT IODÉ
DE GRIMAULT & Cie
Pharmaciens à Paris

Բարիստէ մուլիմ էճզաճը Կրիմօլ վէ գումբանեասընըն Սիրօ տը Րէֆօր իօտէ նամ շուրուպու.

Եիլլըմի սէնէտէն պէրու, չօճուգլարա մախսուս խասթալըգլար իչին, Մօրինա Պալըղ Եաղը, վէ սքօրպիւթի տէֆ խտէր շուրուպ եէրինէ, իչըլու շուրուպ վէրիլիպ, բէք չօգ մուհասսէնաթը կէօրիւլմիւշ տիր:

Պօղազտա չըգան ուըլարըն Թըգանմասընա, վէ իւֆիւնէթլէնմէսինէ, վէ խըրթլաղըն, վէ տէրի, վէ պաշ, վէ եիւզին տըշարը վէրմէսինէ գարշը, ալէա սիր իլաճ օլտուղու կիպի, իշտահա աչար, սինիրէ գուվվէթ վիրիր, բէնզիւյիւ վէ վիճուտ կէվշէքլիյինի տէֆ խտէր, վէ չօճուգլարա քէնտի Թապիի գուվվէթ վէ չէնէլէրիյինի վիրիր:

Պու մուալիճէ միմէտէքի չօճուգլարըն վիճուտինտէ հուսուլէ կէլիպ, վէ «Գրուբ տը լէ» Թէսմիէ օլունան իլլէթ իչին շիֆալը տըր: վէ գանը Թէմիզլէյիճի տիր:

Սաթըլըր ալէյհիւք էճզախանէլէրտէ:

Բարիստէ վիվիէն սօգաղընտա 8 նումերօլու մազազասա վէ սայիր մէշհուր էճզահանէլէրտէ պուլունուր. C

PARIS

GRANDS MAGASINS DU

Printemps

NOUVEAUTÉS

Envoi gratis et franco

du catalogue général illustré, renfermant toutes les modes nouvelles pour la **SAISON d'Été**, sur demande affranchie adressée à

MM. JULES JALUZOT & Cie
PARIS

Sont également envoyés franco, les échantillons de tous les tissus composant nos immenses assortiments, mais bien spécifier les genres et prix.

Tous les renseignements nécessaires à la bonne exécution des commandes, ainsi que les conditions d'expédition, sont indiqués dans le Catalogue.

Envoi *franco de port* jusqu'à destination de toute commande de 50 francs payée par avance, pouvant être expédiée en un colis postal.

COMP 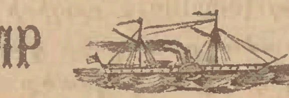 RUSSE

DE NAVIGATION A VAPEUR ET DE COMMERCE

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՆԱՒԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՈՒՐԻ

Շաբթուան երթեւեկութիւնք

Օր	ժամ	ժ. Ը. Ե.	Երթալիք տեղը
Բշ.	18 30	Եր.	Օտեսա
Գշ.	19 32	5 Եր.	Աղեքսանդրիա
Դշ.	20 1	10 Առ.	Անատոլու
Դշ.	20 1	10 Առ.	Սեվաստոփոլ
Եշ.	21 2	2 Եր.	Օտեսա

Մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել առ Գործակալութիւնն Ռուսական ընկերութեան ի Քիրէճ Գաբու: 10

Խմբագրապետ Ս. ՑԱՄԱՑԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ 1 ՍԵՒՆԻՔ

ԵՌԱՑԵԱԼ ԱՆԹԻԲԻՈՒՆ

ԼԸ ԲԷՏՐԻԷԼԻ
ԸՆԴԴԷՄ ԳԼԽՈՒ ՑԱՒԵՐՈՒ, ԾՈՎԷ ԲՌՆՈՒԵԼՈՒ
ԳԵՐԱԶԱՆՑ ԴԱՐՄԱՆ ԻՆՖԼՈՒԷՆԶԱՅԻ ԵՒ ՏԱՆԿԻ

Ասիա Գաւալնիքը կը փարատէ դեղին գործածութեան յառաջ բերած խիթերն և սրտի խառնուքը:

ԼԸ ԲԷՏՐԻԷԼ ԵՒ ԸՆԿ. Ի Բարիզ, եւ դեղատանց մէջ: 2218

ՄՈՍԳԱԿԱՆ ՆԵՐԿ

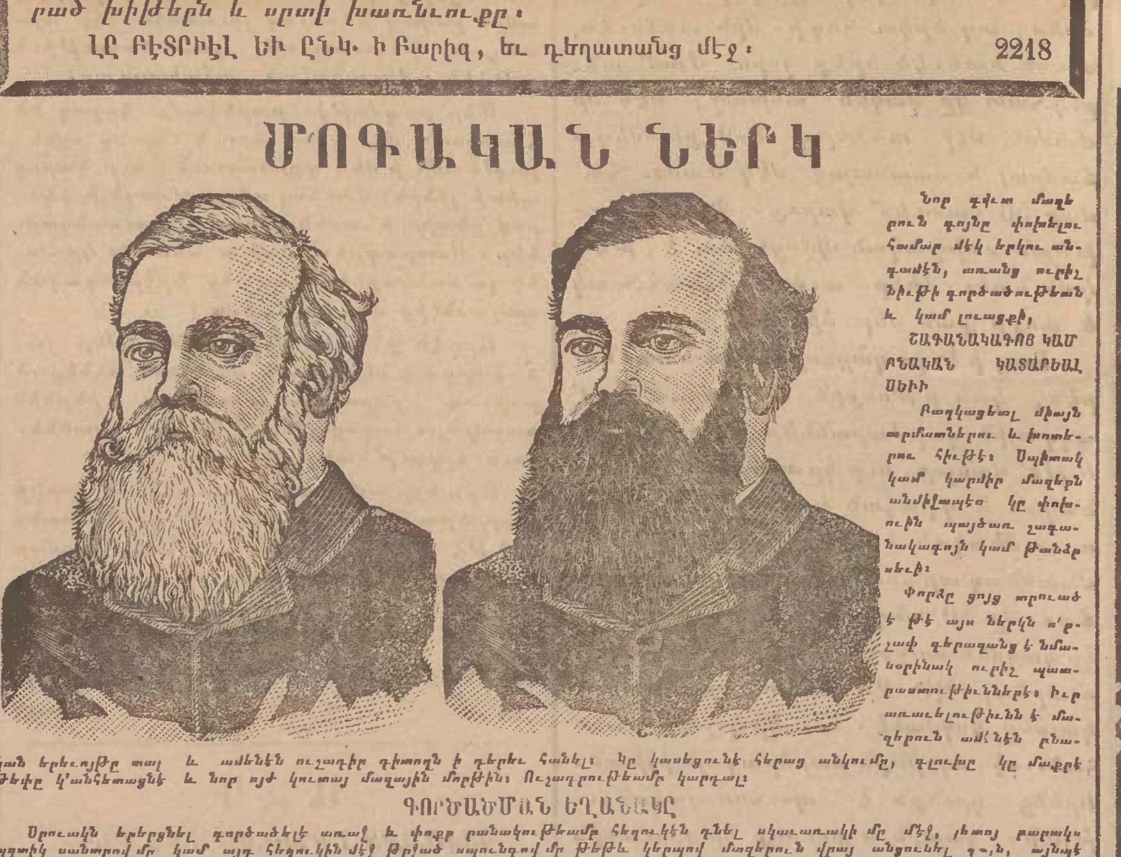

Նոր գիւտ մազերու գոյնը փոխելու համար մէկ երկու անգամէն, առանց ուրիշ նիւթի գործածութեան և կամ լուացքի,

ՇԱԳԱՆԱԿԱԳՈՅՆ ԿԱՄ ԲՆԱԿԱՆ ԿԱՏԱՐԵԱԼ ՍԵՒ

Բաղկացեալ միայն արմատներու և խոտերու հիւթէ: Սպիտակ կամ կարմիր մազերն անմիջապէս կը փոխուին պայծառ շագանակագոյն կամ Թանձր սեւի:

Փորձը ցոյց տուած է թէ այս ներկն ո՛րչափ գերազանց է նմանօրինակ ուրիշ պատրաստութիւններէ: Իւր առաւելութիւնն է մազերուն ամէնէն բնական երեւոյթը տալ և ամենէն ուշադիր դիտողն ի դերեւ հանել: Կը կասեցունէ հերաց անկումը, գլուխը կը մաքրէ Թեփը կ'անհետացնէ և նոր ույժ կուտայ մազային մորթին: Ուշադրութեամբ կարդալ:

ԳՈՐԾԱԾՄԱՆ ԵՂԱՆԱԿԸ

Սրուակն երերցնել գործածելէ առաջ և փոքր քանակութեամբ հեղուկէն դնել ափսէի մը մէջ, յետոյ բարակ պզտիկ սանտրով մը կամ այդ հեղուկին մէջ թրջած սպունգով մը թեթեւ կերպով մազերուն վրայ անցունել զայն, այնպէս որ ամբողջ մազերը թրջին: Ապա գլուխը բաց պահել մինչեւ որ հեղուկը ցամքի: Բոլոր մազերը մէկ չըլլալով, ոմանք մէկ երկու գործածութեան պէտք ունին, այլոց համար մէկ անգամը բաւ է: Եթէ մէկ երկու անգամէն աւելի գործածուի, գոյնն աւելի թուխ կ'ըլլայ: Անգամ մը որ ուզուած գոյնը ձեռք բերուած է, զայն տաքինքով պահելու համար կը բաւէ երեք չորս շաբաթն անգամ մը հեղուկէն գործածել: Նոյն եղանակը գործածելու է մօրուքին և պեխերուն համար: Պէտք կայ գլուխը լուալ գործողութենէն առաջ կամ ետքը: Միայն դէմքն և ձեռները լուալ առ ի զգուշութիւն:

Ծան. Եթէ ուզուած գոյնը ձեռք չբերուի մէկ երկու գործողութենէն ետք, գլուխը լուալու է քիչ մը ալքոլով, ապա գլխուն քսելու է այդ ներկին մէջ թեթեւապէս թրջած սպունգ մը, և ուզուած արդիւնքը յառաջ կուգայ անմիջապէս:

ԿԵՂԾԻՔԷՆ ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ

Միակ կեդրոնատեղի ԷՏՄՈՒՆՏ ԳԱՐՈՍԱՆԱ, ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԹԵՐԱՆՈՑ, Վոյվոտա պողոտայի Հաւանոցին քով, կայարան Ղալաթիա-Շիշլի Թրամվէյին, Թիւ 95 և 97, Ղալաթիա: 2214

EMULSION SCOTT

(ՍԳՈՏԻ ՕՇԱՐԱԿ)

ՄՈՐՈՒԻ ՁԿԱՆ ՁԷՒԹ ԻՒՂ

[illegible]

Պատրաստեալ ձեռամբ ՍԳՈՏԻ և ՊՕՈՒՆԻ, ի Նիւ-Եօրք:

Կաթին չափ ախորժահամ է

Մորիւ ձկան հում իւղի բոլոր յատկութիւններէն զատ, հիբօֆօսֆիթներու յատկութիւններն ալ ունի

Կը բուժէ Թոքախտը
Կը բուժէ անարիւնութիւնը
Կը բուժէ խոյլերը
Կը բուժէ հազը, ցրտառութիւնները
Կը բուժէ ընդհանուր տկարութիւնը
Կը բուժէ մանկանց ճղճիմութիւնը

Բժիշկներէն ընդունուած է, ախորժ համ ու հոտ ունի, դիւրամարս է, և ամենէն փափուկ ստամոքսները կը տանին զայն.

Կը վաճառուի գլխաւոր դեղավաճառաց և դեղագործաց քով:

Գործակատարք ի Կ. Պոլիս, ՀԱՄՄԷՐ ԵՒ ՀԻՐՇԼ. 2218

MERVEILLEUSE DÉCOUVERTE!
Plus d'ASTHME, Plus de SUFFOCATIONS
Les *Papiers*, les *Poudres*, les *Cigarettes*, à base de narcotiques, calment momentanément vos *souffrances épouvantables*, mais vous tuent sûrement.

ASTHMATIQUES!

Le SEUL CURATIF de l'ASTHME,
Le SEUL REMÈDE INOFFENSIF qui GUÉRIT, c'est la

LIQUEUR DE L'ÉTOILE

du Chimiste Lastes, perfectionnée et préparée par Mario LECHAUX, Phn-Cle, 164, r. Ste-Catherine, BORDEAUX

Une intéressante Notice, contenant tous les renseignements sur la *médication* et de nombreuses attestations de son efficacité, est envoyée gratis et franco à tous ceux qui la demandent.

DÉTAIL : Dans toutes les bonnes Pharmacies.

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԳԱՒԼԸՄԱՆ
ԵՒ ՊԼՈՒՄՊԵՐԿԻ

Ղալաթիա Պէօյիւք Միլլէթ խան, միջակ Թիմատարաւան վրայի յարկը, և ի Զմիւռնիա Եվանճելիքի փողոց Թիւ 59

Այս նշանաւոր գործատունն, որ արժանաւոր համբաւ մի ստացած է ի մեզ, այս ամրան եղանակին առթիւ իւր վաճառքներու քանակութեան վրայ յաւելում մի կ'ընէ, որ արդէն բազմաթիւ է Ֆրանսական, Անգղիական, Գերմանական եւ Պելճիական բերքերու զանազան տեսակներով:

Հետեւաբար իւր բաւ գործարանին ապրանքներուն վրայ որք են՝ օծոի համար ամէն տեսակ ճարմակեղէնք, բանուածք, կիսագգեստք, քալիքօ, քօրսէ, Թաշկինակ, ներքնի պիտոյք, շապիկ, շապիկներ, սաւանք, ֆլանել կանանց օրիորդաց և փոքր աղջկանց համար զարդագգեստներ, աւելցած է ուրիշ տեսակ անթիւ նիւթեր բոլորն ալ ընտիր տեսակէ:

Հասարակաց զարմանքը կը գրաւէ մանաւանդ այն վայելուչ և զանազան տեսակ վերարկուներն և ճաքէթներն կանանց օրիորդաց և տղայոց, որք բոլորն ալ վերջին նորաձեւութեան համեմատ ճաշակով ու շքեղութեամբ յօրինուած են:

Յաւելուած մի ըրած է նաև պատրաստուած զգեստներու պատրաստութեան նորաձեւութեան վրայ որ արդէն ճոխ է այնքան, և իւր ընդարձակ արհեստանոցին շնորհիւ կրցած կատարելապէս գոհացնել բոլոր իւր յաճախորդները նոյն ճաշակին ու քաղծանց համեմատ ի գործ դնելով ինչ որ պարապին: Կը գտնուի նաև մինչեւ 16 տարեկան տղայոց համար ամէն տեսակ զգեստներ բաժթօններ խիստ չափաւոր գներով:

Կը ծախուին մեծ և փոքր քանակութեամբ.

ՍԱԿԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ՁԿԱՅ 8

ԴԱՄԻԱՆՈՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

211, Կ. ՊՈԼԻՍ ՄԱՀՄՈՒՏ ՓԱՇԱ 211

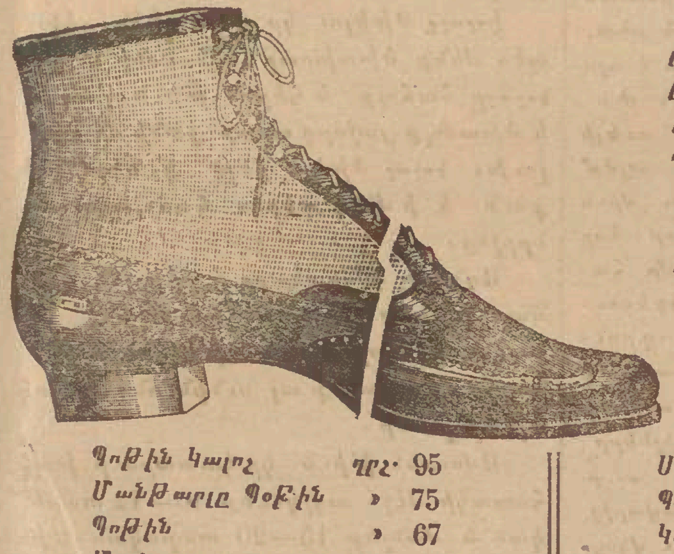

Պատիւ ունի ծանուցանել իւր բազմաթիւ յաճախորդաց թէ, իւր խանութին մէջ կը պատրաստուին թէ՛ արանց և թէ կանանց յատուկ ամեն տեսակ գեղեցիկ կօշիկներ Ֆրանսական նիւթերով և Ֆրանսայէ բերուած վերջին նորաձեւութեանց համապատասխանող օրինակներու համաձայն:

Պատրաստուած կօշիկները հետեւեալ վերջին գներով կը վաճառուին.

Պոթին կալոշ	ղր. 95		Սկարբին	ղր. 52
Մանթարլը Պօթին	» 75		Գալատական կալոշ	» 45
Պոթին	» 67		Կանանց մուճակ	» 35
Մոյկ	» 140		Կանանց սկարբին	» 40
Մոյկ և կալոշ	» 130			

Ապսպրուածներուն վրայ տասը ղրուշ յաւելում կըլլայ: (20)

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ 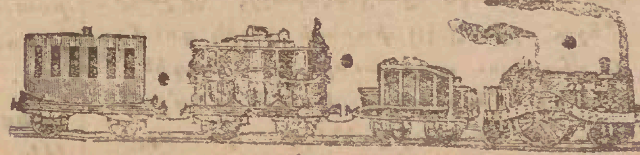 ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷ

Սկսեալ ի 1 Հոկտեմբեր (Ն. Տ.) 1890, մինչեւ ցնոր տնօրինութիւն

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ

	6	8	10	52	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46			
	Առաւօտ												Իրիկուն												
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Կ. Պոլիս	6 30	7 …	7 30	7 50	8 30	9 …	9 30	10 …	10 30	11 …	11 30	12 …	1 30	2 …	2 30	3 …	4 …	4 30	5 …	5 30	6 …	7 …	…	…	…
Գում—գաբու	6 39	7 9	7 39	8 8	8 39	9 9	9 39	10 9	10 39	11 9	11 39	12 9	1 39	2 9	2 39	3 9	4 9	4 39	5 10	5 40	6 7	7 09	…	…	…
Եէնի—գաբու	6 43	7 13	7 43	…	8 43	9 13	9 43	10 13	10 43	11 13	11 43	12 13	1 43	2 13	2 43	3 13	4 13	4 43	5 14	5 44	6 13	7 13	…	…	…
Տաւուտ փաշա	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
Սամաթիա	6 49	7 19	7 48	…	8 49	9 18	9 49	10 19	10 49	11 18	11 49	12 19	1 49	2 18	2 49	3 19	4 19	4 49	5 20	5 50	6 49	7 13	…	…	…
Եէտի—գուլէ	6 54	7 23	8 1	8 22	8 54	9 21	9 54	10 25	10 54	11 21	11 54	12 22	1 54	2 21	2 54	3 23	4 25	4 54	5 26	5 56	6 24	7 22	=	…	…
Մագրիգիւղ	7 9	7 33	8 12	8 39	9 6	…	10 5	10 35	11 6	…	12 6	…	2 6	…	3 5	3 36	4 35	5 6	5 39	6 9	6 35	7 33	…	…	…
Այ Ստէֆանօ	7 18	…	8 21	8 52	9 15	…	…	…	11 15	…	12 17	…	2 15	…	…	3 45	…	5 15	5 48	6 19	…	7 42	…	…	…
Քիւչիւք Չէք.	…	…	…	9 2	…	…	…	…	…	…	12 25	…	…	…	…	…	…	…	…	6 27	…	…	…	…	…
………	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…

ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷՆ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ

	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37	39	41	43	45	51			
	Առաւօտ											Իրիկուն													
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Քիւչիւք Չէք.	…	6 50	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	1 20	…	…	…	…	…	…	…	…	7 6	…	…	…
Այ Ստէֆանօ	6 30	7 …	…	8 …	8 30	…	9 30	…	…	…	11 30	…	1 30	…	2 30	…	4 …	…	5 30	6 …	…	7 18	…	…	…
Մագրիգիւղ	6 40	7 10	7 40	8 11	8 40	…	9 40	10 10	10 40	…	11 40	…	1 40	…	2 40	3 10	4 10	4 40	5 40	6 10	6 40	7 43	…	…	…
Եէտի—գուլէ	6 52	7 22	7 51	8 23	8 52	9 26	9 53	10 24	10 53	11 26	11 53	1 24	1 53	2 26	2 53	3 24	4 24	4 53	5 54	6 23	6 53	7 57	…	…	…
Սամաթիա	6 56	7 26	…	8 26	8 56	9 29	9 57	10 28	10 57	11 29	11 57	1 28	1 57	2 29	2 57	3 28	4 28	4 57	5 58	6 27	6 57	…	…	…	…
Տավուտ փաշա	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
Եէնի—գաբու	7 2	7 32	…	8 32	9 2	9 34	10 3	10 34	11 3	11 34	12 3	1 34	2 3	2 34	3 3	3 34	4 34	5 3	6 4	6 33	7 03	…	…	…	…
Գում—գաբու	7 8	7 38	7 59	8 38	9 8	9 38	10 8	10 38	11 8	11 38	12 8	1 38	2 8	2 38	3 8	3 38	4 38	5 8	6 8	6 38	7 08	8 6	…	…	…
Կ. Պոլիս	7 16	7 46	8 7	8 46	9 16	9 46	10 16	10 46	11 16	11 46	12 16	1 46	2 16	2 46	3 16	3 46	4 46	5 16	6 16	6 46	7 16	8 15	…	…	…
………	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…

Փոքր ծրարներն անխտիր կ'ընդունուին ամէն կառախմբի մէջ, իսկ մեծ ծրարք Պոլսէն Մագրիգիւղ կամ աւելի հեռի կայարանաց միջեւ բանող կառախմբաց մէջ միայն ընդունուին. Թիւ 1 և 2 կառախումբերն ունին Ա. Բ. և Գ. կարգի վագոններ. միւս կառախումբերն ունին միայն Բ. և Գ. վագոններ: 1